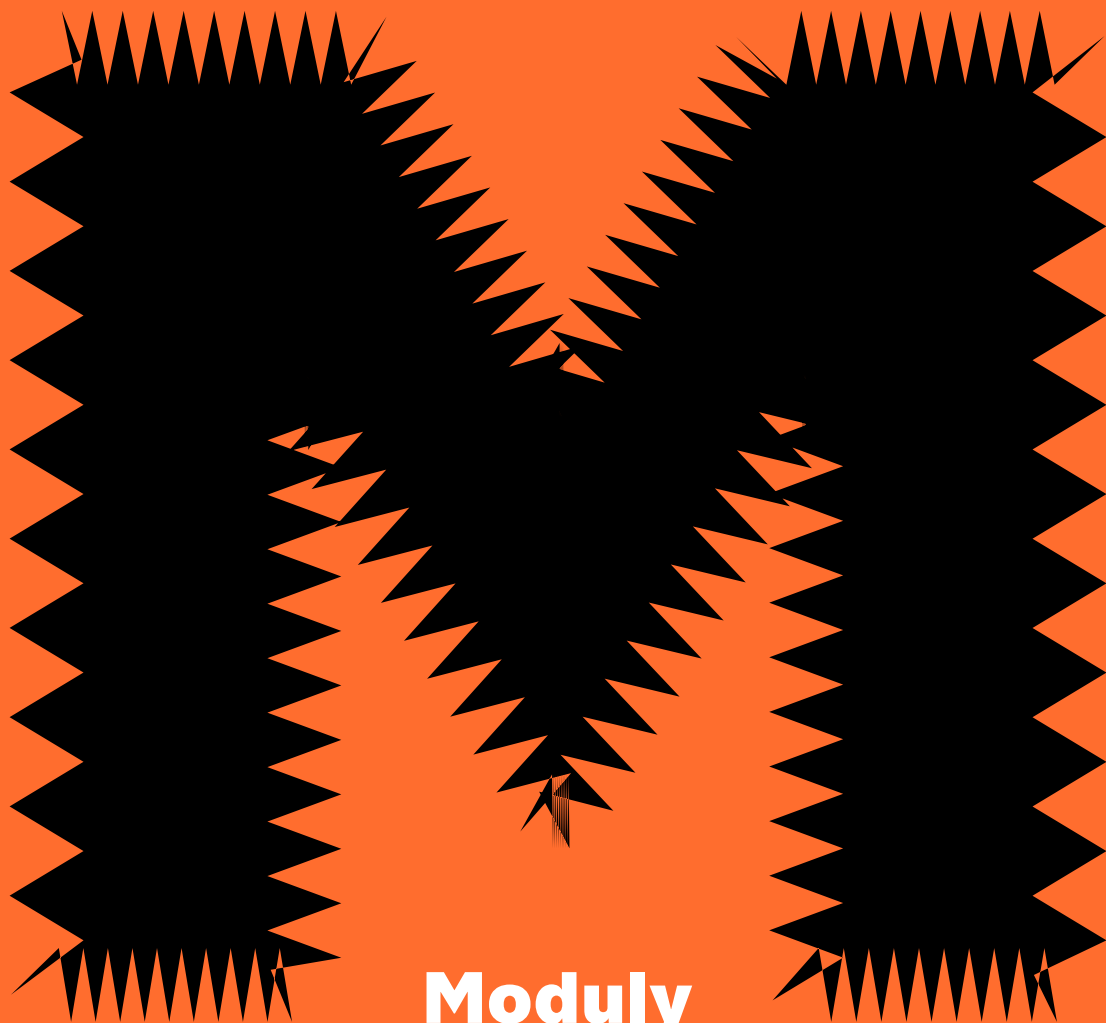

ALFA 3/23

BULLETIN FAKULTY ARCHITEKTURY ČVUT

Moduly

Prostorové plánování
Památková péče
Počítačové navrhování
Development

ČVUT
FA

SOUTĚŽE – VÝSLEDKY

28. ročník Mezinárodní studentské soutěže Xella 2022/2023. Pořádá Xella CZ, s. r. o. Soutěž je určena studijním oborům Architektura a Pozemní stavitelství na českých a slovenských vysokých technických a uměleckých školách a univerzitách. Tématem letošního zadání pod mottem „Příroda vytváří – člověk dotváří“ byla ideová urbanistická a architektonická studie přístavu a kotviště malých vodních plavidel a výletních lodí Marina Ústí nad Labem. Jury hodnotila 56 soutěžních projektů studentů z ČR, SR a Polska. Porota: Jakub Cigler, Juraj Hantabal, Pavel Jiroudek, Peter Moravčík, Imrich Pleidel, Peter Richtárik, Miroslav Stach, Jana Stachová, Jaromír Veselák, Lubomír Závodný) **1. cena:** Denis Cheryn, vedoucí práce prof. Ján Stempel, doc. Ondřej Beneš, FA ČVUT Praha, Architektura a urbanismus, **2. cena:** Bc. Matúš Stieranka, ved. ateliéru Pavol Paňák, FAD STU Bratislava, Odbor architektúra, **3. cena:** Bernard Šmihul'a, Lukáš Janeček, Richard Hennel, ved. práce Vítězslav Nový, FA VUT v Brně, **4. cena:** Bc. Martin Goča, ved. práce: Pavol Paňák, FSv STU Bratislava, odbor I-PSA, **5. cena:** Václav Centner, Jakub Dračka, Vít Křeček, Tomáš Lovětinský, FSv VUT v Brně, **6. cena:** Cyril Novotný, Bc. Marie Poláková, FSv VUT v Brně.

KONFERENCE

Mezinárodní konferenci Santini a Itálie pořádá Univerzita Sapienza di Roma spolu s FA ČVUT. Mezi přednášejícími budou mj. prof. Pavel Kalina jako zástupce FA ČVUT, prof. Augusto Roca de Amicis z pořádající univerzity a další kapacity oboru, Antonella Polimeni, rektorka Univerzity La Sapienza, Orazio Carpenzano, děkan FA univerzity La Sapienza, Martin Procházka, rektor Univerzity Palackého v Olomouci, Paolo Portoghesi, August Roca De Amicise, Richard Biegel, Michaela Younga, Ulrich Fürst, Johana Bronková, či Marisu Tabarrini a další. Konference se uskuteční v Římě na Accademia Nazionale di San Luca ve dnech 6. – 7. června 2023.

NOVÉ KNIHY

Postižen pamětí, aneb život architekta. Prof. Václav Girsy napsal knihu... „jako ohlédnutí za svým životem a dílem“. Jak uvádí vydavatel, nakladatelství Kant, „... Jde o počín přesahující běžnou vzpomínkovou literaturu, neboť autor se představuje jednak jako suverénní stylisť, jednak jako vnímavý svědek nejrozličnějších velkých i malých událostí. Dozvídáme se podrobnosti o tom, jak se obnovují středověké

hrady nebo modernistické vily a zjišťujeme, že práce s odkazem minulosti je svého druhu dobrodružství. Vedle širokého rozhledu vyžaduje hlavně empatii, intuici, pokoru, schopnost technického a výtvarného uvažování, ale také neústupnost a důslednost. Knihu doprovázejí fotografie a skici Václava Girsy, které z ní činí kompaktní a nadčasové dílo. (Petr Volf, kritik umění a architektury). Představení vzpomínek se konalo v Archicafé 17. května 2023.

Hledání aktuálního tématu. Publikace shromažďuje 1355 ročníkových a diplomních projektů konverzí průmyslových staveb, které byly zadávány v ateliérech na Fakultě architektury a na Fakultě stavební ČVUT od roku 2002. Kromě archivní evidence si publikace klade za cíl především vysledovat, ověřit a formulovat obecnější principy: argumenty pro opětovné využití opuštěných objektů.

Jan Červinka – Benjamin Fragner – Viktoria Sýkorová – Jan Zikmund (eds.), *Hledání aktuálního tématu. Nové využití průmyslového dědictví ve studentských projektech na ČVUT*, Praha 2022. Texty: J. Aulík, M. Cikán, J. Červinka, J. Daďa, T. Efler, B. Fragner, V. Girsy, K. Hájek, P. Hájek, M. Hlaváček, J. Jehlík, D. Kraus, T. Novotný, I. Plicka, L. Popelová, J. Pustějovský, B. Redčenkova, V. Soukenka, T. Šenberger, J. Šépka, M. Šourek, Š. Valouch a J. Stibral, Z. Zavřel (rejstříky a statistiky projektů), V. Sýkorová (překlad Robin Cassling). Vydalo Výzkumné centrum průmyslového dědictví Fakulty architektury ČVUT v Praze. Vydání publikace bylo podpořeno grantem SGS21/122/OHK/2T/15

NOTES

Ateliér Hany Seho a Jiřího Poláčka z Ústavu navrhování II prezentoval rozpracované studie pro Ralsko studentů J. Balvína, E. Barešové, T. Bukače, V. Fedorkové, R. M. Krameriusové, P. Kulhana, J. Paškové, L. Sehnalové a R. Totušky. V rámci výzkumného programu „Odsun–okupace–oživení (Stavební podoba města a současné perspektivy)“ resp. *Odolná společnost pro 21. století* prezentace proběhla během workshopu 3. 5. t. r. v pražské galerii VI PER. Součástí dílny, pořádané Ústavem dějin umění AV ČR, bylo vedle další prezentace studentského projektu „Je mi Ralsko“ Ateliéru Intermediální tvorby AVU v Praze také vystoupení starosty Trojanovic pod Radhoštěm Jiřího Novotného pod názvem *Příběh transformace a arch. Ivana Adama z Práší* pod názvem *Hledání společného.*

Vrcholové studium na FA ČVUT

aneb moduly Prostorové plánování, Památková péče, Počítačové navrhování, Development

Studijní moduly nabízejí pevněji stanovený výběr povinně volitelných předmětů než univerzálně zaměřený studijní plán v běžném magisterském studiu. Absolvent modulu získá kromě základního povinného programu společného s běžným magisterským studijním programem Architektura a urbanismus ucelené vzdělání v určité odbornosti. V průběhu studia lze z modulu při dodržení obecných studijních předpisů vystoupit a studium dokončit formou individuálního výběru povinně volitelných předmětů.

V současnosti jsou pro studenty otevřeny čtyři moduly: Modul památková péče (PP), Modul prostorové plánování (PrP), Modul počítačové navrhování / Design Computing (PN) a Modul development (DEV).

Fakultní zpravodaj představuje jednotlivé moduly sondou, spuštěnou mezi studenty modulu i jeho absolventy.

Modul Prostorové plánování

Modul vznikl primárně v reakci na setrvalé stoupající poptávku zejména měst a obcí, ale také krajů i soukromých investorů po erudovaných odbornících na plánování rozvoje území. Nároky na území, na jeho využití a uspořádání, na dopravní obslužnost či občanské vybavení se neustále mění a vyvíjejí, a z plánování rozvoje území se tak stává soustavná (a nikdy nekončící) činnost. Zároveň však jde o činnost komplexní, přesahující do sfér mnoha různých profesí a disciplín, od architektury a urbanismu a dalších technických oborů, přes společensko-vědní obory, jako je sociální geografie, demografie či ekonomie, až po ekologii či krajinné inženýrství. Bez specializovaného vzdělání si lze dnes výkon profese prostorového plánovače jen těžko představit.

Posláním modulu je vybavit jeho absolventy veškerými znalostmi, dovednostmi a kompetencemi potřebnými pro profesionální dráhu urbanistů a územních a strategických plánovačů, tedy profesí odpovědných za udržitelný rozvoj území. Cílem je naučit absolventa řemeslo, které je základem každé profese, ale zároveň naučit tvůrčím způsobem plánovat a koncipovat rozvoj území ve všech měřítcích, od celých regionů přes velká města i menší obce a vesnice až po jednotlivé lokality.

Struktura

Předmět připravuje absolventa na práci v technicky i společensky složitém světě. Učí porozumět území a komplexním vztahům v něm, sbírat a vyhodnocovat data, utvářet informace a pracovat s nimi, analyzovat a syntetizovat

poznání o současném stavu území, o jeho jednotlivých systémech, jakož i jeho uživatelích, jejich potřebách a preferencích. Rozumět všem nástrojům územního a strategického plánování a vzájemným vazbám mezi nimi; metodám a postupům plánovací práce, přemýšlení v souvislostech a vztazích. Samozřejmostí je pak schopnost ovládat geografické informační systémy (GIS) jako hlavní softwarové platformy pro správu a tvorbu dat a zpracování plánovacích výstupů. Vedle perfektních řemeslných dovedností je posláním modulu také osvojení a prohloubení schopností a dovedností tvořit a plánovat rozvoj území.

Studium představuje nadstavbu a rozšíření studia programu Architektura a urbanismus. Absolvent získává vedle standardního plnohodnotného vzdělání v oboru navíc ucelené vzdělání v oblasti územního a strategického plánování. Logicky to tak pro studenty modulu představuje určité penzum práce navíc, už také proto, že společně s vysokoškolským diplomem pak absolvent získává potvrzení o úspěšném absolvování modulu, které je tou nejlepším vizitkou při hledání uplatnění na pracovním trhu. Aby studenti nebyli přetěžováni a aby studium modulu dobře zvládli, je výuka založená na úzkém provázání obsahu teoretických předmětů s modulovými ateliéry (obr. 1). Studenti si v teoretických předmětech připravují veškeré potřebné podklady pro zpracování ateliérových zadání. Žádná seminární práce z teoretického moduluvého předmětu proto není zpracována samostatně a nevzniká čistě pro potřeby absolvování daného předmětu. Další zásadní výhodou stu-

dia modulu je, že všechny modulové teoretické předměty i povinné modulové ateliéry se vždy zpracovávají na jedno společné území, kterým je vybrané velké české město (nejčastěji středocheské) a jeho spádový region. Studenti modulu se tak nemusí pro účely každého předmětu či ateliéru seznamovat s novým územím, ale využívají znalosti stále stejného území. To umožňuje zabývat se jím do větší hloubky.

V ateliérech povinných pro modul se absolventi naučí zpracovávat konkrétní nástroje územního plánování, s nimiž se v reálné plánovací praxi nejčastěji setkají. Jde o územní studii na příkladu složitějšího a komplexnějšího urbanistického návrhu, územní plán, regulační plán a koncepci udržitelného rozvoje celého regionu. Takto ucelenou zkušenost se zpracováním celého spektra územněplánovacích nástrojů nelze na Fakultě architektury získat jinde než v rámci modulu prostorového plánování.

ÚPP

Výuku modulu zajišťuje Ústav prostorového plánování FA ČVUT a hlavním zájmem pro ateliérovou tvorbu jsou pak ateliéry tohoto ústavu, zejména pak ateliér Šindlerovů vedený Veronikou Šindlerovou, etablovanou urbanistkou a specialistkou na územní, dopravní, krajinné a regionální plánování. Na výuce modulu se pak podílejí všichni pedagogové Ústavu prostorového plánování, například docent Jakub Vorel, odborník na strategické plánování, datovou analytiku či počítačové modelování rozvoje území, profesor Karel Maier, přední osobnost českého prostorového plánování, který stál u zrodu modulu prostorového plánování, Daniel Franke, odborník na geografické informační systémy a jejich využití v územním plánování, další odborník na strategické plánování doktor Jan Vozáb či Petr Klámpě, územní plánovač a specialista na participaci veřejnosti při plánování rozvoje území.

Veronika Šindlerová

Studentka

Tereza Trejtnarová

1 / V čem spatřujete největší přínos studia modulu?

Největším plus modulu je podle mě vzájemná propojenost volitelných předmětů a také ateliérů. Celý modul je zaměřen na jedno město, které se naučíte z různých úhlů pohledu analyzovat a dané analýzy poté využijete k návrhům v dalších předmětech, především v ateliéru. Tím, že se jedním územím zabýváte celý rok, máte mnohem větší šanci se dostat doopravdy do detailu a naučit se navrhovat skutečně promyšlená řešení.

2 / Co je na studiu modulu nejobtížnější a proč?

Pro mě bylo nejnáročnější, že jsem v mém ročníku byla na modulu sama. Tím pádem bylo složité zvládnout naráz tři ateliérová zadání, pokud by se tomuto chtěl člověk vyhnout, musel by magisterské studium prodlužovat. Obecně je v modulu potřeba udělat více práce než v klasickém studiu, ale s tím se musí počítat, když se chcete naučit něco navíc, protože vás to zajímá.

3 / Co vám na studiu modulu nejvíce vyhovuje (organizačně, formálně, obsahově...) a proč?

Nejvíce mi vyhovuje vzájemná provázanost jednotlivých modulových předmětů. Zároveň mi moc vyhovuje ateliér Šindlerovů, který celý modul zaštiťuje. Cením velký zápal učitelů a opravdu zjevnou snahu předat nám a naučit nás toho co nejvíce. Přijde mi dobrý systém ateliérů, kdy si člověk na stejném území vyzkouší postupně urbanistický návrh, územní plán, regulační plán a regionální studii. Je podle mě velmi zajímavé se naučit dívat na jedno území v mnoha různých měřítcích a z více úhlů pohledu.

Absolvent/ka

Barbora Grisová

1 / Jak konkrétně v reálné praxi využíváte znalosti a dovednosti ze studia modulu Prostorové plánování?

Během studia modulu jsem už pracovala v plánovací firmě, kde stále působím. Takže v mém případě jsem už poznatky z praxe mohla aplikovat i ve školních projektech.

Modul mi dal dobrý základ v oblasti zpracování analýz území, způsobech uchopení území s větším měřítkem a dal mi základy strategického plánování. Pomohl mi získat přehled o osobnostech, které působí v oboru. Uvažování o městech posunul za hranice územního plánování a podnítil komplexní chápání městského prostředí jako živého organismu, kde jsou kromě fyzického prostředí důležité i sociální, kulturní a ekonomické vazby. Na konci studia jsem byla zklamaná, že mě modul nedokázal podpořit při tvorbě diplomové práce, která by byla více strategicko-plánovací, a cítila jsem tlak ze strany školitelů, aby byla práce více městská. Což ve výsledku vedlo k tomu, že diplomová práce byla podivnou kombinací strategie se střípky urbanismu. Během obhajoby jsem pochopila, proč vedoucí trvali na rozsáhlém urbanismu. Přestože jsem diplomovou práci dělala pod Ústavem územního plánování a poslední roky studia jsem se věnovala plánovacím projektům jak v kurzech, tak v ateliérové

Schéma teoretických předmětů povinných pro modul Prostorové plánování a jejich vazba na modulové ateliérové projekty.

práci, při obhajobě byla moje práce kritizována jako „málo architektonická“ a nesetkala se vůbec s pochopením. Dokonce zaznělo vyjádření komise v tom smyslu, jak mohu odejít z Fakulty architektury, když jsem nenavrhla žádný dům.

2 / V čem vám vzdělání v modulu nejvíce pomáhá v reálné praxi?

Myslím, že jsem odpověděla v předchozí otázce.

3 / Pomohlo vám vzdělání v modulu k lepšímu pracovnímu uplatnění či zaměstnání?

Jsem zaměstnána v plánovací firmě, kde (mimo jiné) připravujeme strategické plány a integrované strategie rozvoje území. V mém případě si myslím, že mi modul dal konkurenční výhodu oproti „běžným“ studentům a absolventům Fakulty architektury právě díky své plánovací „nadstavbě“ oproti klasickému studiu. Netroufám si však říci, zda je moje práce lepší než práce mých bývalých spolužáků, kteří tento modul neabsolvovali.

4 / Hraje vzdělání v modulu nějakou roli při hledání zaměstnání/umístění, je pro potenciální zaměstnavatele důležité nebo dokonce rozhodující?

Pro člověka, který chce po studiu hledat práci v oblasti územního plánování, je modul určitě výhodou. Zároveň si nemyslím, že absolvováním modulu si zavře dveře do „čistě architektonického“ prostředí. Řekla bych, že je to jistý způsob, jak se odlišit od masy absolventů architektury. Ze slovenštiny přeložil Jhr

Bronislav Koža

1 / Jak konkrétně v reálné praxi využíváte znalosti a dovednosti ze studia modulu Prostorového plánování?

Znalosti z modulu používám skoro denně. V praxi používám hlavně znalosti a dovednosti z územního plánování, díky kterým si rychleji vytvořím obraz o možné výstavbě, která plyne z použitých regulativů v územním plánování, používaných například v územním nebo regulačním plánu, takže dokáži rychle a jednoznačně určit limity pro výstavbu na daném pozemku/území.

2 / V čem vám vzdělání v modulu nejvíce pomáhá v praxi?

Pomáhá mi nejvíc v orientaci a čtení plánovacích regulativů, hlavně v územním plánu a regulačních plánech, které určují, co se na konkrétním místě může a co nemůže postavit, v jak velkém rozsahu a jakým způsobem. Taktéž dokážu identifikovat, co území limituje a co je naopak jeho výhodou, kterou jiná území v okolí nemají.

3 / Pomohlo vám vzdělání v modulu Prostorového plánování k získání lepšího zaměstnání či uplatnění?

Upřímně, nevím, jestli právě vzdělání v modulu bylo konkrétně to, co bylo pomyslným jazyčkem na vahách při získání lepšího zaměstnání, každopádně orientace v plánovacích nástrojích je určitě znalost, kterou se hodně absolventů architektury a územního plánování chlubit nemůže, a to je určitě na začátku profesní kariéry zajímavá dovednost. Taktéž to rozšiřuje možnosti uplatnění nejen v architektuře, ale i v tvorbě územních a regulačních plánů, které určují potřeby, limity a podmínky nejen budoucí nové výstavby, ale i současné zástavby v obcích.

4 / Hraje vzdělání v modulu roli při hledání zaměstnání/uplatnění, je pro potenciální zaměstnavatele při hledání práce důležité či dokonce rozhodující?

Modul chápu jako určitou výhodu, kterou mám oproti kolegům v praxi bez absolvování modulu. Je to něco, co vás nijak neomezuje, naopak vám přidá víc informací, jež můžete využít v profesním životě. Zaměstnání/uplatnění si totiž nemusím hledat jenom v ateliérech, které tvoří architekturu, ale mají dveře otevřené i do plánování měst, buď v městských organizacích, jako je například IPR, nebo i v soukromé praxi, kterou v územním plánování vykonává málo lidí a poptávka po územních a regulačních plánech je ze strany obcí a státu neutuchající.

Anna Vinklárková

1 / Jak konkrétně v reálné praxi využíváte znalosti a dovednosti ze studia modulu Prostorového plánování?

Studium v modulu mělo oproti běžnému studiu více mezioborových přesahů a širší záběr vzdělání. Zároveň modulové propojení předmětů umožnilo věnovat se jednomu území z perspektiv různých odborností (pod vedením příslušných odborníků) a tuto komplexní znalost využít v dalším semestru v rámci ateliérového projektu. Možnost soustředit se během studia na několik věcí více do hloubky, komplexně a v souvislostech mi přišla mnohem přínosnější než rozdrobení do řady nesouvisejících předmětů u standardního studia. Při studiu jsem také ocenila vyšší podíl práce v týmu, který nás naučil jak „měkkým“ schopnostem spolupráce, tak nám umožnil začít si hledat roli či specializaci v rámci týmu – mě to například přivedlo k psaní. Šíře vzdělání mi umožňuje mít úžasně pestrou práci – v ekologické organizaci Arnika se věnuji tématům rozvoje Prahy a adaptace na změny klimatu, kontribucím developerů, (ne)dostupnosti bydlení či kritice stavebního

zákona vzhledem k možnostem zapojení občanů, nebo se podílím na mezioborovém výzkumu participativního bydlení, kde spolupracujeme se zástupci šesti partnerských měst.

2 / V čem vám vzdělání v modulu Prostorového plánování nejvíce pomáhá v reálné praxi?

Moje práce zahrnuje vše: od psaní grantů, přes odborné připomínkování městských dokumentů či politik, přípravu tiskových zpráv, akcí pro veřejnost (vycházky, debaty, workshopy, happeningy či festival) po komunikaci se stakeholdery (zastupiteli, úředníky či poslanci). Proto ze svého studia naprosto nejvíce oceňuji zkušenosti z praxe – i od pedagogů. Navíc jsme během studia měli možnost kontaktu s radní a městským architektem, kteří se podíleli na zadání našeho ateliérového projektu a jim jsme následně prezentovali výsledek. Větší propojování s lidmi z praxe či „klienty“ (které může suplovat třeba vedoucí či konzultant ateliéru) bych doporučila celému studiu na FA. Učit znalost řemesla a odpovědný, uměřený a empatický přístup je podle mě víc než pěstovat tvůrčí genialitu.

3 / Pomohlo vám vzdělání v modulu Prostorového plánování k získání lepšího zaměstnání či uplatnění?

Co je „lepší“ zaměstnání? Troufám si říct, že sice vydělávám méně peněz, ale mám zajímavější práci než mnozí architekti. Vzdělání v modulu mi pomohlo nejen v jejím získání, ale také v rychlejším kariérním postupu v organizaci.

4 / Hraje vzdělání v modulu, je pro potenciální zaměstnavatele důležité či dokonce rozhodující?

To asi nedokážu úplně posoudit, protože jsem neprocházela zase tolika pohovory či pracovními zkušenostmi. Zvláštní odborná způsobilost v územním plánování bude určitě výhodou pro práci městského architekta či pro práci v odbo-rech rozvoje. Když jsem hledala zaměstnání, přetahovalo se o mě několik samospráv městských částí; což je práce hůře placená, na druhou stranu se vyhnete „švarc systému“, stanete se prostě zaměstnancem například i s nárokem na dovolenou a žádné přesčasy. To může být výhoda třeba pro rodiče malých dětí. Nemyslím si, že by měl absolvent modulu při hledání práce v ateliéru nějakou zvláštní výhodu. Mezioborové přesahy nejsou na vás na první pohled vidět. V praxi ale velmi rychle ano. Protože víte, co obnáší práce krajináře, sociologa, politika či úředníka.

Aktuálně např. připravujeme ve spolupráci s centrem Elpida workshop pro seniory, jehož tématem bude adaptace Prahy na změny klimatu. Arnika již dříve zjišťovala specifické potřeby seniorů především vzhledem ke změnám teplot ve městě a mým úkolem bude na základě výstupů z tohoto workshopu sepsat námítky k vybrané změně územního plánu. Výsledkem bude doporučení, jak má být v konkrétním území myšleno na seniory a jejich každodenní život – aby se vůbec byli schopni pohybovat po městě, kde jsou vlny veder stále delší a intenzivnější.

Územní plán Milovice, závěrečná prezentace. Autorky: Bc. Karolína Čechová a Bc. Victoria Cheremnykh, zimní semestr 2021–2022, ateliér Šindlerová

Modul Development

Absolvent modulu Development (nemovitostí) získá představu o fázích developerského projektu, jeho procesních, ekonomických, legislativních a společenských aspektech s cílem a důrazem na tvorbu hodnoty a rozvoj projektu v praxi nemovitostního developmentu v ČR. Developerský projekt, který má své zákonitosti, ovlivňuje výrazným způsobem architekturu – ať už jde o aplikaci „integrated design“ nebo „value engineering“. Modul vznikl postupným kvasem aktivit, které započal Tomáš Ctibor a Petr Hlaváček již kolem roku 2007 prvními workshopy City developmentu, na které pozvali zejména odborníky z praxe a seznámili studenty architektury s procesem rozvoje nemovitostí, bez kterého by vlastně architekti měli daleko méně práce. V pozdějších ročnících byl workshop otevřen i odborné veřejnosti, na loňském se tak například setkali kolegové z ostravské MAPPY a IPR Praha. Zároveň již řadu let probíhá výuka předmětu Urbanismus 7 – procesy, který se věnuje rozvoji městských čtvrtí a větších celků, potřebným analýzám a vyhledávání příležitostí. Z tohoto prostředí pak vykristalizovala potřeba vytvořit něco dalšího, zužitkovat již proběhlé workshopy a vyplnit okno ve vzdělávání. Na Fakultě stavební ČVUT existuje bakalářský program Managment a ekonomika ve stavebnictví, na VŠE program MBARE – kurz celoživotního vzdělávání, který je více zaměřen na oceňování nemovitostí, jejich financování a marketing. Na naší fakultě se věnujeme zejména nemovitostnímu developmentu, který se snažíme vyučovat jako porozumění procesu a projektovému prostředí. Příprava trvala dva roky, celou dobu byla široce konzultována mj. s J. Jehlíkem, T. Ctiborem, P. Hlaváčkem, J. Plosem, V. Řezáčem, P. Urbánkem a M. Kohoutem.

Naši absolventi se uplatnili v praxi velmi dobře, jedna kolegyně pracuje u Penta Real Estate a jiný kolega pracoval několik let v Berlíně jako architekt. Pro mne je zejména spolupráce se zahraničím klíčová, protože v českém prostředí není development na univerzitách a ve vzdělávání tak ukotven jako na západ od nás. Spolupracujeme s Dunajskou univerzitou v Kremži, s kurzem celoživotního vzdělávání, s nimiž již druhým rokem pořádáme meziná-

rodní exkurzi a workshop. V Rakousku jsou profese, které spadají do nemovitostního trhu a developmentu regulovány, a bez potřebného vzdělání je nelze vykonávat.

Pedagogický sbor

Předměty Development 1 a Development 2 garantuje doc. Petr Hlaváček a výuku DEV 1 organizují Jaromír Hainc a Petr Urbánek, na výuce DEV 1 se podílejí i dnes kolegové z praxe: Miroslav Šajtar (Headhand architekti, konzultace i v modulu, i v ateliérech), Martin Skalický, Petr Měrežko, Eduard Forejt (Passerinvest Group), Zuzana Straková a zároveň kolegové z FA Vít Řezáč a Tomáš Ctibor. DEV 2 pak z externích odborníků doplňují svými přednáškami Eduard Forejt (Passerinvest Group) a Ondřej Buršík (Metrostav Development) a konzultuje Miroslav Šajtar.

Jaromír Hainc

Student

Vojtěch Bodlák

1 / Vybavujete si, co vás při studiu developmentu překvapilo?

Že stačí relativně málo, aby člověk pochopil, jak development funguje. Hodně zjednodušeně – musí vycházet rovnice: cena pozemku + (hrubé plochy * stavební náklady) [je menší než] čisté metry * prodejní cena. (Samozřejmě jde i o další aspekty jako financování atd.)

2 / Je něco, co byste ve výuce developmentu změnili?

Ne. Myslím, že modul nabízí ideální základ jak architektům, tak budoucím developerům.

3 / Jak hodnotíte zpětně zapojení kolegů z praxe do výuky developmentu?

Byli skvělí. Vážně. Nám architektům myslím prospívá, když nám o fungování světa něco řeknou i nearchitekti (ekonomové, právníci, prodejci, marketáři a jiní).

4 / Jak jste uplatnil znalosti a dovednosti získané během studia developmentu?

Pomohlo mi to k lepší komunikaci s investory – včetně developerů. Lépe jsem chápal jejich finanční pohled na věc. Developer hovoří čísly.

5 / Pomohl vám jiný pohled – např. pohled očima developera – na navrhování v architektonickém ateliéru (ať už na škole nebo v praxi)?

Každý metr čtvereční něco stojí. Velkorysejší řešení, ať už prostorově či materiálové, stojí více. A pokud těchto kvalit chceme dosáhnout, je nutné definovat, co je pro nás skutečně podstatné; umět tyto kvality „prodat“, případně zefektivnit projekt v jiných směrech. Již zmíněná rovnice musí vycházet. (Do ní zasahuje mimochodem i stát svými politikami, takže vše nemusí být tak absolutní, ale to je na jiný článek.)

Vzhledem k tomu, že pracuji převážně na soutěžích, přímé využití modulu je vzácnější. Napadá mě hmotová studie, kterou jsme nedávno připravovali pro developera. Díky modulu jsem při diskusi nad variantami věděl, jaká kritéria developer sleduje, a byl jsem tak rovnocennějším soupeřem.

Vojtěch Krajč

1 / Vybavujete si, co vás při studiu developmentu překvapilo?

Určitě mě překvapil malý zájem o modul Development, který je, pokud mám správné informace, v jednotkách studentů. Přitom samotný modul pouze kombinuje volitelné předměty magisterského studia a přidává k nim rozšíření práce v ateliéru, kde umožňuje aplikovat nabyté znalosti, a doplnit tak architektonický návrh o ekonomickou a procesní stránku. Ve zkratce jde o stručný vhled do toho, jak celý proces od akvizice až po stavbu probíhá a kdo a za jakých podmínek jej platí. To je z mého pohledu nutná znalost každého architekta v praxi. Zejména, když jsme vychovávaní v představě, že architekt je součástí procesu od koupě pozemku až po výběr zařizovacích předmětů.

2 / Je něco, co byste ve výuce developmentu změnili?

Myslím, že spektrum předmětů nabízí široký vhled do problematiky, nastínění procesů od přípravy zakázky až po dokončení stavby a jejich souběh. Osobně bych uvítal větší prostor pro pochopení systému komunikace s dotčenými orgány, městskými samosprávami a dalšími účastníky řízení. V rámci studia jsme s prostředím rychle seznámeni během jednoho předmětu a není mu věnována taková pozornost, přitom se vydáváme do světa, kde s podobnými aktéry pravděpodobně strávíme mnohem více času než projektováním samotným.

3 / Jak hodnotíte zpětně zapojení kolegů z praxe do výuky?

Výborně. Hlavně předměty Development 1 a Development 2 jsou obsazeny převážně lidmi z praxe, kteří poskytují reálný pohled na přednášenou problematiku. Samozřejmě čím bohatší toto zastoupení bude, tím zajímavější a přitažlivější bude předmět pro studenty.

4 / Uvedte stručně příklad konkrétního úkolu z poslední doby, který se stal předmětem vaší práce s využitím zkušeností z modulu.

Každou ateliérovou práci doprovází nové zkušenosti z modulu. V posledním ateliéru jsme se zabývali transformací území Nových Dvůrů. Konkrétně jsem se zabýval dostavbou a transformací historické budovy záměčku Lhotka. Modulová práce spočívala ve vytvoření ekonomické a procesní rozvahy k architektonickému návrhu. Rozvaha obsahovala výpočet tržní hodnoty záměčku, odhadovanou cenu přístavby a hodnotu pozemků. To vše podle nově navržené regulace. Na základě této rozvahy jsem simuloval proces, jakým způsobem by se daly vyřešit a vypořádat majetkoprávní vztahy v území.

Absolvent/ka

Markéta Chocová

1 / Vybavujete si, co vás při studiu developmentu překvapilo?

Asi jeho komplexnost a široká škála vyžadovaných dovedností a znalostí. Kromě architektonických a urbanistických aspektů jsem se musela věnovat i ekonomickým, právním a sociálním souvislostem, což mě následně motivovalo k dalšímu studiu MBA a oceňování nemovitostí na VŠE.

2 / Je něco, co byste ve výuce developmentu změnili?

Ve výuce modulu bych ocenila větší důraz na spolupráci mezi různými obory. Možná by stálo za zvážení zařazení více workshopů nebo projektů, kde by studenti mohli spolupracovat s kolegy z jiných fakult ČVUT nebo škol, jako je např. VŠE.

3 / Jak hodnotíte zpětně zapojení kolegů z praxe do výuky?

Zapojení kolegů z praxe hodnotím velmi pozitivně. Jejich zkušenosti, názory a rady nám pomohly lépe pochopit realitu developerského prostředí. Navíc přímý kontakt s odborníky nám poskytl i cenné vztahy pro budoucí kariéru.

4 / Jak jste uplatnila znalosti a dovednosti získané během studia?

Uplatnila jsem je v práci u developera v oddělení projektového managementu. Studium mi pomohlo efektivně hodnotit projekty z hlediska stavebně-ekonomické výhodnosti a lépe komunikovat s ostatními zúčastněnými stranami.

5 / Pomohl vám jiný pohled – pohled očima developera – na navrhování v architektonickém ateliéru (ať už na škole nebo v praxi)?

Studium developmentu mi poskytlo vhled do rozhodování investorů o projektech a hodnocení návratnosti investic. Součástí každého ateliérového projektu byly ekonomické výpočty, které ukázaly skutečnou ekonomickou návratnost navržených projektů. Pro úspěch projektu na trhu je klíčová nejen estetika, ale také ekonomická a provozní udržitelnost.

6 / Uvedte stručně příklad konkrétního úkolu z poslední doby, který se stal předmětem vaší práce s využitím zkušeností z modulu.

V praxi pracuji u developera v oddělení projektového managementu, kde jsou zkušenosti z architektury i z developmentu prospěšné pro finální návrhy. Nedávno jsem pomáhala s realizací mezinárodní architektonické soutěže, kde jsem hodnotila návrhy, komunikovala s architekty a pomáhala pochopit požadavky obou stran – architekta a investora (neboli developera). Tato zkušenost mi ukázala, že díky znalostem z Modulu Developmentu jsem schopna lépe navázat komunikaci mezi různými profesemi, a usnadnit tak spolupráci při řešení komplexních projektů. Navíc jsem se naučila lépe chápat potřeby investora a brát na ně ohled při hodnocení architektonických návrhů, což vedlo k lepším a efektivnějším řešením.

Kristýna Mastná

1 / Vybavujete si, co vás při studiu developmentu překvapilo?

Nedá se říci, že by mě něco vyloženě překvapilo. Spíše jsem se naučila mnoho nových věcí.

2 / Je něco, co byste ve výuce developmentu změnila?

Kladně hodnotím možnost výběru jakéhokoliv ateliéru a zadání ateliérové práce. Možná bych pouze kladla větší důraz na propojení modulu s praxí. Člověk se sice snažil aplikovat naučené na konkrétní případ v rámci ateliéru, ovšem nebylo by možná špatné vyzkoušet si i praxi reálnou – například strávit několik dní v developerské společnosti.

3 / Jak hodnotíte zpětně zapojení kolegů z praxe do výuky?

V podstatě nám to přiblížilo reálnou činnost developera či developerské společnosti. Bylo možné si udělat určitý obrázek, jak to zhruba chodí. Bohužel jsme se nemohli dostat hlouběji do problematiky, to školní systém jako takový neumožňuje. Ve škole se člověk něco naučí, ale reálná praxe je často hodně odlišná.

4 / Jak jste uplatnila znalosti a dovednosti získané během studia developmentu?

Těžko říci. Developmentem jako takovým se ve své architektonické praxi momentálně nezabývám. Ovšem základní poučky, jako je například riziko, výnos a likvidita, člověk kolem sebe vidí a používá téměř na každém kroku.

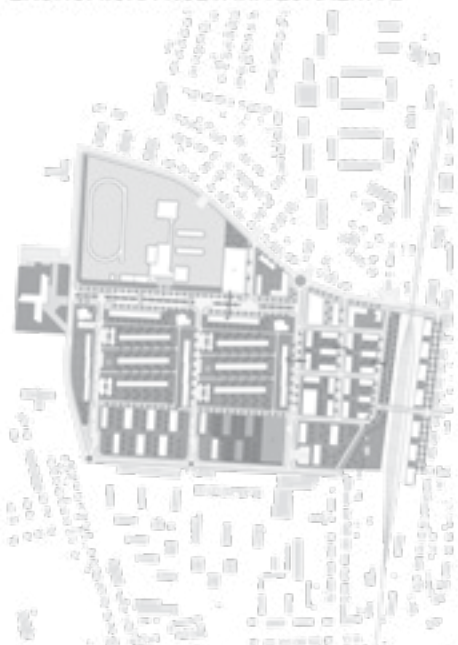
5 / Pomohl vám jiný pohled – pohled očima developera – na navrhování v architektonickém ateliéru (ať už na škole nebo v praxi)?

Nevím, zda pomohl, anebo naopak uškodil. Dá se říci, že rozumím pohnutkám developera, jehož základním stavebním kamenem celého procesu je zisk. Ovšem jako architekt musím a chci brát v potaz i architektonické, užité a estetické hledisko.

6 / Uvedte stručně příklad konkrétního úkolu z poslední doby, který se stal předmětem vaší práce s využitím zkušeností z modulu.

Momentálně se ve své architektonické praxi developmentu nevěnuji.

EKONOMICKÁ ROZVAHA LOKALITA 2

Modul Počítačové navrhování

V roce 2004 byl na FA ČVUT zahájen cyklus přednášek Digitální architekt. Vše organizoval arch. Petr Vaněk spolu se studenty převážně z ateliéru Miloše Floriana. Všichni tito zapálení jedinci viděli (a stále vidí) v počítačovém navrhování budoucnost. Digitální architekt byl velmi důležitý cyklus přednášek. V přednáškové místnosti v MOLABu se vystříдалo mnoho zvůč-ných jmen: Marjan Colletti (Bartlett School of Architecture), Tuba Kocaturk (Deakin University, Australia), Frank Brammer (Franken Architekten, German), Stefan Krakhofer (Hongkong), Pablo Miranda Carranza (KTH Stockholm), Axel Kilian (MIT), Kas Oosterhuis (TU Delft), Branko Kolarevic (NJIT New Jersey), Mark Goulthorpe (MIT) a mnoho dalších.

V té době prapor Computer Design na FA ČVUT neslo Studio Floriána FLO|W.

Pak následovalo dlouhých 13 let. Na fakultu byl přijat Henri Achten, který přinesl know-how z nizozemské univerzity v Eindhoven. To vše ještě nestačilo. Teprve v roce 2017 byl otevřen prvním zájemcům Modul počítačového navrhování. V České republice jsme mezi fakultami architektury jedinou, která uplatňuje tento modul. V našem pojetí jinde takový modul nenajdete. Je možné poukázat na skvělý ateliér Architektura III na UMPRUM, který vede prof. Vaško. Na stránkách UMPRUM najdete tento výstižný popis:

„V současnosti je problematické pojmenovat oblast, ve které výpočetní technologie nehrají podstatnou roli, a architektonické navrhování není výjimkou. Počítače ovlivňují všechna stadia architektonické tvorby, od návrhu přes optimalizaci po výrobu. Vývoj výpočetních technologií a digitalizace architektonických nástrojů radikálně ovlivnily architektonickou praxi a architektonický výzkum. Soustředění procesu návrhu, analýzy, simulace a fabrikace do společné sdílené digitální platformy nabízí potenciál silnější zpětné vazby, efektivnější spolupráci, a tedy inovativnější a kreativnější architektonické řešení. Nové technologie navrhování a výroby proměňují podobu disciplíny a vyžadují větší roli pro experiment, testování, prototypizaci a vývoj.“

V Evropě najdete ovšemže celé samostatné instituty. Známe třeba na ETH Curych The In-

stitute of Technology in Architecture (ITA). Případně University of Stuttgart, ITKE Institute of Buildin Structures and Structural Design. Pokud studenti dokáží ovládat nástroje pro Design Computing, pak mají dveře v Evropě i ve světě otevřeny. Těmi otevřenými dveřmi míním možnost studia na prestižních školách, případně nacházejí zaměstnání v důležitých architektonických ateliérech. Právě z těch nadšenců, o kterých jsem se zmínila výše, je valná většina rozeseta po světě. Uvádím ty nejznámější: Josef Musil – Foster & partner – London, Peter Búš – Shenzhen, Pavel Hladík – Rijád, Saúdská Arábie, Ondřej Pokoj Londýn, pánové Jan Tůma a Jindřich Ráfl trávili mnoho času na EXPO v Dubaji...

Garanti modulu:

prof. Henri Achten, doc. Miloš Florián, doc. Dana Matějovská

Ateliérová výuka: prof. Henri Achten, doc. Miloš Florián, Jiří Pavlíček, doc. Kateřina Sýsová Nováková. PN1 Počítačové navrhování 1 a BIM s pedagogem Stavitelství I učí: Martin Bukovský, Ivanka Vinšová, Lucie Mizerová; PN2 Počítačové navrhování 2 Architektura: prof. Henri Achten, Jiří Vele, Stanislav Moravec; PN3 Počítačové navrhování 3 Geometrie: Jiří Šrubař, Lukáš Kurilla, Šimon Prokop. Počítačová grafika 2: Martin Odehnal. Stavitelství VII Konstrukce pro 2. století: Aleš Marek, doc. Miloš Florián.

Doc. Dana Matějovská

**Student
Jonáš Klvaň**

1 / Je možný „individuální rukopis“ počítačového navrhování?

Z mého pohledu je „počítačové navrhování“ pouze nástroj, pomocí kterého si mohu ulehčit a zefektivnit proces návrhu, nikoli ten postup nechat na počítači; tedy rukopis možný je. Tato otázka častokrát přichází do diskuze v ateliérech a špatnou reputaci nejspíše získává proto, že někteří dostatečně neumějí daný potenciál využít a nechají se tím omezit. Pokud s tím neumějí, což je leckdy pochopitelné, pak je lepší PC pro začátek odložit a postupně tyto dovednosti trénovat.

2 / Jak to bude s umělou inteligencí v počítačovém navrhování?

Přiznám se, že umělou inteligenci používám a dost sleduji. Vnímám ji stejně jako samotné počítačové navrhování – jako nástroj na zefektivnění práce: Pro retuše fotek, prvotní myšlenky a inspirativní směry navrhování, nad kterými bych nepřemýšlel, psaní příběhů/architektonických libret a pro mnoho dalších úkonů. Vždy je ale potřeba to brát jako základ, nikoli finální produkt. Etika tvorby AI je věc druhá a na to je třeba si dát pozor, autorská práva se zde porušují velmi často.

3 / Jaké jsou vaše zkušenosti z jiných zahraničních škol – míněna oblast počítačového navrhování?

Zkušenosti z jiných škol v zahraničí bohužel nemám.

4 / Co jsou +/- body modulu Počítačového navrhování?

Jako člověk, co se živí přímo vytvářením vizualizací architektury a modelováním v 3D, nemohu najít velké mínusy. Vše většinou spadá do kategorie „neumím“. Jde totiž o obrovské množství technik a softwarů, které by člověk měl ovládat, aby dokázal dostat své myšlenky do virtuálního prostoru. Přičemž nároky jsou obrovské – jak od školy, tak od zaměstnavatelů, pokud člověk chce být mezi nejlepšími. Což ale nabízí zároveň zajímavé příležitosti. Ve chvíli, kdy člověk ovládne velmi specializovaný soubor programů, řekněme Rhino – Grasshopper – Blender, otvírá se mu hladový pracovní trh, ve kterém se dá dobře získat práci, která je zároveň královsky placená. Je to jako se vším v životě – čím více zkušeností s tím máte, tím více příležitostí se naskytne.

5 / Co by mělo být vyučováno z Počítačového navrhování již v bakalářském stupni studia?

Že by se mělo učit něco z magistra v bakalářském stupni? Tady problém nevidím. Ve škole vidím problém v nedostatečném čase věnovaném počítačovému navrhování. Jestli bych měl vybrat jednu konkrétní věc, na kterou se primárně zaměřit, byla by to asi prezentace prací – grafika a vizualizace.

6 / Pro absolventy je tady speciál – pomohl vám modul při přijetí do zaměstnání a při vlastní projekční práci?

Ještě nejsem absolvent, tak to nechávám v závorce: Na škole jsem se seznámil s grafikou 3D a postupně se dostával do světa vizualizací atp. Díky tomu jsem si vytvořil stabilně rostoucí klientelu a mám více práce, než sám stíhám. Spolupracuji s arch. studií, developery i grafiky v Evropě i USA, takže základní „školní“ impuls byl pro mě zásadní.

Během prvního semestru na magistru jsem si zapsal ateliér Soubor staveb u doc. Miloše Floriána, kde tématem byl stadion pro e-sport. Volnost v návrhu mě ale vymkla z klasického pojetí architektury. E-sport je virtuální záležitost, takže proč by e-stadión měl zabírat skutečný prostor? A najednou mi vznikly pod rukama dva drony: MK1 Prophet a MK2 Jackdaw. Zástupci dvou generací autonomních osobních dronů. (Samozřejmě vycházím z nových technologií.) Prophet je asi reálnější, Jackdaw vzdálenější. Obě varianty by však byly již dnes schopné letu. V případě, že by divák přišel na místo konání (park, náměstí apod.) se svým dronem, mohlo by „hejno“ z dronů nad publikem pomocí zabudovaných rozšíření vytvořit zastřešení – ochranu před povětrnostními podmínkami. Nejen to, ale s brýlemi pro rozšířenou realitu pak mohu vytvořit jakýkoli stadion kolem účastníků. Stačí modelování v 3D. Najednou jsou možné i vizuální efekty přímo nad hlavami, hvězdy a lodě mezi nimi atd.

Ale můžeme jít i dál: jsme na e-stadionu s drony nad hlavou, které dokáží určit přesnou polohu každého diváka. A tak není problém, aby se kdokoli s brýlemi pro virtuální realitu na očích přidal z domu. Lidé na místě ho uvidí, třeba jako avatara (virtuální zástupce) a on uvidí je a může se mezi nimi pohybovat. Tyto technologie se vyvíjejí a existují již dnes, jde jen o rozšíření, resp. povýšení na další úroveň... Když mě fakultní kapacity Maier se Sedlákem nezastřelí, pardon, třeba i urbanistickou? Stadion totiž může být v tomto případě kdekoli a kdykoli.

Multidisciplinární počínání dnes jen s tužkou a papírem, tedy bez počítače, by samozřejmě nefungovalo. Od simulace odporu větru, technických a fyzikálních znalostí, modelování v 3D, animací, střihání... To vše a další se dělo jen na jednom počítači v nejméně 15 programech. Nakonec nejde ani tak o to se naučit se softwarem, ale poznat více možností a umět si vybrat.

• www.fa.cvut.cz/cs/galerie/atelierove-prace/38836-zivot-s-drony__stadion-pro-e-sport

• youtu.be/RdF__bvVFak

Ze slovníčku

Autonomní dron – schopný letu bez zásahu pilota pomocí umělé inteligence, schopný řešit i krizové situace a plnit zadání

Rozšířená realita (AR) – také augmentovaná realita, doplnění reálného světa o digitální vstup (3D objekty apod.) v reálném čase, zobrazené a displeji zařízení (brýle atd.)

Virtuální realita (VR) – digitální simulované prostředí, ideálně s možností interakce v něm, vytvářející iluzi reálného nebo smyšleného světa

- 3D Catoms | Programmable Matter (programmable-matter.com)
- Surprisingly simple scheme for self-assembling robots | MIT News | Massachusetts Institute of Technology

- (PDF) An Overview of Bladeless Drone (researchgate.net)
- NATO Review – Autonomous military drones: no longer science fiction
- Military autonomous drones (UAVs) – from fantasy to reality. Legal and Ethical implications. – ScienceDirect

Absolventka

Adéla Baráková

1 / Je možný „individuální rukopis“ počítačového navrhování?

Individuální rukopis při navrhování za pomoci počítače je samozřejmě možný. Přestože ve všech programech jsou přesně dané postupy, parametry, které je třeba následovat, neznamená to, že pokaždé vznikne stejný či podobný návrh. Stále je zde kreativní mysl architekta, která by měla využít potenciál počítačového navrhování a použít ho pro vytvoření unikátního návrhu podle svého rukopisu.

2 / Jak to bude s umělou inteligencí v Počítačovém navrhování?

Umělá inteligence se rychle rozvíjí a už nyní ji využíváme. Není to jen při tvorbě v architektuře, ale i v designu či výtvarném umění. Její pokrok je možné sledovat téměř na denní bázi. Je velice pravděpodobné, že využití umělé inteligence při navrhování bude intenzivněji implementováno do programů a nástrojů. Architekti tak budou moci překročit každodenní procesy, které jsou parametricky a pravidly předurčeny, a postoupit ke složitějším a kreativnějším úkolům, jež není umělá inteligence schopna vymyslet.

3 / Jaké jsou vaše zkušenosti z jiných zahraničních škol – míněna oblast počítačového navrhování?

Zkušenost z jiných zahraničních škol bohužel nemám.

4 / Co jsou +/- body modulu Počítačového navrhování?

Plusem je rozhodně uvedení do problematiky, nastínění budoucnosti, která nás ohledně počítačového navrhování čeká. Uvedení do procesů a problémů, které zkoumají parametrické navrhování. Podpora kreativního myšlení a uvažování o problémech při návrhu. Příprava na jistou budoucnost ohledně navrhování v 3D. Mínusem by mohlo být neprolínání jednotlivých předmětů, tematická roztržitost a nějaký nadhled. Tak to alespoň bylo za mého studia, byl to první rok modulu, který se koncepčně trochu ztrácel.

5 / Co mělo být vyučováno z počítačového navrhování již v bakalářském stupni studia?

Pro mě bylo výhodou, že jsem některé předměty absolvovala již v bakalářském studiu. Byla to myslím grafika a počítačové navrhování I. Jestli si to pamatuji správně. Počítačové navrhování I by určitě v bakalářském studiu mělo být ponecháno, pokud tak tomu stále je. Nezáleží, jestli se student pak rozhodne pro modul počítačového navrhování nebo ne, ale navrhování v 3D podle BIM je budoucnost, která se týká všech architektů, a proto by alespoň základ měl dostat každý student oboru.

6 / Pro absolventy je tady speciál – pomohl vám modul při přijetí do zaměstnání a při vlastní projekční práci?

Využití navrhování BIM mi v mé práci pomáhá, i když na to bohužel systém správy není připraven. Ale v našem ateliéru navrhujeme a připravujeme dokumentaci tak, aby model byl použitelný i pro pozdější fáze dokumentace, pro stavbu, marketing, facility management. V poslední době dokončujeme projekt pro stavbu, která bude následovat v příštích měsících. Model této velké bytové stavby v 3D je využíván nejen pro marketing a tvoření vizualizací, ale též pro tender dodavatele stavby, bude moci být využit pro facility management, až bude bytový dům hotov. Model včetně blízkého okolí byl nedávno využit pro kreativní marketingové experty tak, aby projekt vnímali a vymysleli jeho identitu, název, logo a grafiku. Bez něj by to pro ně bylo velmi obtížné.

Modul Památková péče

Prvním plodem společného úsilí po mém nástupu do funkce vedoucího ústavu bylo obhájení konceptu modulu Památkové péče, který připravovali v předstihu kolegové Hauserová a Rykl v komisi pro učební plán za děkanování Zdeňka Zavřela, které tehdy předsedal Ladislav Lábus. Jeho přesvědčení o potřebě komplexnějších znalostí absolventů architektury v oblasti ochrany kulturního dědictví bylo pro věc velmi důležité. A potom setrvalá podpora výuky památkové péče jak od Zdeňka Zavřela, tak od Ladislava Lábusa po jeho nástupu do děkanské funkce. Zavedení modulu Památkové péče do výuky – tuším v roce 2008 – nic nebránilo. Zájem studentů byl pro nás pedagogy velkým povzbuzením. I trend postupného zvyšování počtu těch, kteří se do modulu hlásili, přestože šlo vzhledem k náročnějšímu studiu o nadstandardní požadavky. Studenti, kteří projeví zájem po završení studia pracovat v oboru památkové péče, ať v pozici tvůrčí, průzkumné nebo úřednické, museli absolvovat navíc několik speciálních předmětů. Také zpracování diplomu bylo náročnější. Kromě architektonického návrhu obsahuje modulový diplom i stavebněhistorický průzkum nebo detailní prohloubení poznání vývoje stavby, dosud nedostatečně prozkoumané. Náročná práce a vždy s pozitivním přínosem pro praxi. Na profesionalitu zpracování průzkumu byl kladen velký důraz, nezřídka tyto práce skvěle obstály při prezentaci čerstvých absolventů na odborných konferencích.

A uplatnění absolventů modulu Památkové péče? Především po celé republice na pracovištích památkové péče. Nová generace komplexně připravených odborníků, která stále v této oblasti chybí. Někteří se specializovali na stavebněhistorické průzkumy, jiní se pustili do projektování obnovy památek. Studenti modulu památkové péče nacházeli uplatnění v praxi, jako nová generace památkářů, v poli průzkumném i jako tvůrčí projektanti v péči o historické dědictví. Někteří z nich se vracejí zpět na univerzitní půdu. Máme z nich radost.

Modul byl zaveden v roce 2008, první absolventy modulu přinesl školní rok 2010/11. Dodnes absolvovalo modul památkové péče 167 diplomantů. Na výuce se v poloze

průzkumné podílejí nejen docentka Milena Hauserová a docent Michael Rykl (žadání a sledování průběhu práce, hodnocení výstupů), ale se mnou i kolegové Efler, Čtverák Tomsa, v oblasti technologie Dagmar Michoinová, případně další osobnosti oboru mimo Fakultu architektury.

Prof. Václava Girsy

Student

Mario Barra

1 / Jsou nebo byly pro vaši praxi nápomocné předměty a témata výuky modulu?

Počátkem tohoto roku jsem dostal možnost spolupracovat s Národním památkovým ústavem. V rámci této činnosti mám možnost účastnit se mimo jiné kontrolních dnů při obnovách významných památek naší země, sledovat přístupy k obnově a péči o ně a hledání řešení konkrétních problémů a technik obnovy. Znalosti, které jsem doposud získával především v teoretické rovině, se tak začaly spojit s praktickou stránkou. Zároveň jsem řadu podnětů z památkářské praxe mohl využít v rámci svého modulového studia – ať už jako námět pro ateliérová zadání nebo pro některou ze semestrálních prací. Modul je tedy velmi cenný „bonus“, který rozšiřuje znalosti a těm, kteří se budou památkové péči věnovat, významně pomůže do začátku praxe.

2 / Co považujete za přednosti výuky památkové péče a přístupu k obnovám i konverzím historických staveb na naší fakultě a v předmětech modulu?

Zaměření množství „modulových“ předmětů na různé aspekty památkové péče v teoretické (například lidová architektura, typologie staveb...) i praktické rovině (zaměřování památek, stavebněhistorické průzkumy...) poskytuje široký náhled do této obsáhlé a mnohdy nejednoznačné problematiky. Velkou výzvou je také možnost podílet se na reálných projektech (aktuálně třeba konverze chmelařských skladů v Žatci v ateliéru Efler jako podpůrný projekt pro nominaci UNESCO), a vize studentů tak mohou být

pro majitele objektů, místní samosprávy nebo instituce památkové péče inspirací k možnému budoucímu využití objektu a pro úvahy o přístupu k obnově nebo konverzi památky.

3 / Lze najít nedostatky a příležitosti k zlepšení výuky oboru spojeného s památkovou péčí a adaptivním designem úprav historických staveb?

Většina studentů již v rámci magisterského studia vstupuje do praxe v některém projekčním nebo jiném ateliéru, čímž dostává možnost promítnout získané teoretické znalosti ze studií do své práce. Důležitým partnerem každého, kdo se bude věnovat obnově a rekonstrukci památek, bude státní památková péče. Pro studenty by tak bylo zcela jistě velkým přínosem absolvovat v rámci studia krátkodobou stáž na některém z pracovišť Národního památkového ústavu, čímž by byl budoucí absolvent modulu obeznámen i s jeho činností, dobře poznal problémy, které s památkovou péčí souvisejí, a jejich konkrétní řešení. Těsnější spolupráce s NPÚ by rovněž mohla obohatit výuku příležitostnými přednáškami na konkrétní témata, která jsou pro péči o památky nejcitlivější (vlhkost objektů, péče o omítky, restaurátorské techniky a mnohá další), z pohledu památkářů.

4 / Mohl byste uvést konkrétní případ z poslední doby, který se stal předmětem vašeho řešení?

Mým posledním ateliérovým projektem byl ve studijním ateliéru prof. Girsy návrh návštěvního centra v blízkosti zámku Jezeří, tedy v krajině výrazně postižené hnědouhelnou těžbou. Po roce 2025 se předpokládá postupná rekultivace krajiny spojená s nárůstem turistického ruchu v oblasti, pro který jsou současné podmínky (možnosti dopravy, ubytování atd.) zcela nevyhovující. Navrhovaný soubor staveb ve hmotě dávno zaniklých staveb představuje jeden z možných přístupů, jak území alespoň částečně přiblížit dávné podobě a zároveň poskytnout důstojné návštěvnícké zázemí.

Absolvent/ka

Matyáš Kracík

1 / Jak by se daly charakterizovat přednosti výuky památkové péče a přístupu k obnovám i konverzím historických staveb na naší fakultě a v předmětech modulu?

Atmosféra v Ústavu památkové péče byla výjimečná. Kolektiv pedagogů pod vedením prof. Václava Girsy dokázal svou vysokou erudicí, zkušenostmi, nadšením, ale i humorem opravdu nadchnout pro památky. Za velmi přínosné

považuji časté exkurze s odborným výkladem a intenzivní práci v terénu. Člověk si mohl na jedné stavbě v různých předmětech vyzkoušet celý proces od zaměření stavby, přes stavebněhistorický průzkum k architektonické studii a prováděcímu projektu. Vždy měl k dispozici odborníky na slovo vzaté. Ateliérů, seminářů, exkurzí a praxí v terénu se účastnili nejen pedagogové ÚPP, ale také externisté: památkáři, restaurátoři, technologové. Například zaměřování historických staveb jsme prováděli společně se studenty geodézie Stavební fakulty.

2 / Lze najít nedostatky či příležitosti ke zlepšení výuky oboru spojeného s památkovou péčí a adaptivním designem úprav historických staveb?

Problém výuky na Fakultě architektury obecně, který se částečně propisuje i do modulu Památkové péče, je úzká orientace na praktickou projekci. Chybí zde hlubší výuka dějin umění, teorie architektury či etika profese. Po studentech není vyžadován odborný text. Dříve bylo běžné, že architekti psali, formulovali své postoje a vize. Dnes to téměř nedělají a na jejich stavbách je to často vidět. V tomto ohledu se nabízí spolupráce s Ústavem dějin umění Filozofické fakulty UK v Praze. Takovou společnou katedru, která by vychovávala architektky–památkáře, si představovali již zakladatelé moderní památkové péče v době po jejím uzákonění v roce 1958.

3 / Jsou či byly vám předměty a témata výuky spojené se zaměřením modulu nápomocné v přechodí či současné praxi?

Ústav památkové péče FA ČVUT byl pro moji další praxi zcela zásadní. Po ukončení studia jsem měl možnost spolupracovat na několika zakázkách v ateliéru prof. Girsy a také již více než 10 let spolupracuji na projektech obnov historických staveb s dalším pedagogem ústavu, doc. Tomášem Eflerem. Specializované předměty a ateliéry modulu památkové péče mi položily solidní základ do projekční praxe i pro práci v Národním památkovém ústavu, kde se specializuji na poválečnou architekturu. Na modulu Památkové péče pochopíte, že citlivá obnova historických objektů je ve srovnání s navrhováním novostaveb dosti odlišný obor. Je třeba znát historické konstrukce, detaily i technologie. Důležitá je také pokora k historickému prostředí, která řadě architektům chybí, a která chybí i v základní výuce na Fakultě architektury. Aby nemuseli projektovat panelová sídliště, uchýlili se za minulého režimu někteří přední architekti k památkám. Dnes se architekti mohou věnovat památkám, pokud nechtějí sloužit developer-skému byznysu.

4 / Mohl byste uvést případ z poslední doby, který se stal předmětem vašeho řešení?
Momentálně se věnuji přípravě výstavy a katalogu na téma *Poválečná architektura jako památka*, kterou připravujeme společně s kolegyněmi z NPÚ. Obsahem budou pražské stavby z druhé poloviny 20. století, které jsou památkově chráněny, a také příklady jejich rekonstrukcí. Dále budou představeny stavby, které památkový ústav navrhl k ochraně. Další sekce bude patřit pražskému metru a jeho původnímu řešení, které dnes vnímáme jako torzo pod nánosy degradujících úprav. Výstava proběhne v říjnu letošního roku v Galerii Jaroslava Fragnera a všechny čtenáře tímto zvu.

Adéla Poubová

1 / Jak by se daly charakterizovat přednosti výuky památkové péče a přístupu k obnovám i konverzím historických staveb na naší fakultě a v předmětech modulu?
Modulová výuka památkové péče ve vztahu k obnově a revitalizaci historického stavebního fondu je do praxe kncipována velmi dobře. Oceňuji praktické zkušenosti vyučujících a umění své znalosti předat studentům. Spektrum předmětů modulu pokrývá problematiku památkové péče v širokém rozsahu od znalosti konstrukcí po přístupy k citlivým, nadčasovým návrhům. Absolventi modulu Památkové péče jsou mnohem lépe připraveni na práci s historickými stavbami než „nemoduloví“, a to je v našem prostředí, ve kterém jsme obklopeni památkami na každém kroku, velká konkurenční výhoda.

2 / Lze najít nedostatky či příležitosti ke zlepšení výuky oboru spojeného s památkovou péčí a adaptivním designem úprav historických staveb?
Možnost ke zlepšení výuky vidím v prohloubení znalostí technologií a návrhů konkrétních technických řešení. Je potřeba si uvědomit, že architekti zabývající se obnovou a konverzí historických staveb spíše než inovátorská řešení, uplatní znalosti tradičních stavebních postupů. Velkou část práce zaujímá nalezení správného technického řešení, a to nejen ve spolupráci s orgány památkové péče, ale i se zhotoviteli stavebních prací. Je potřeba vědět a umět předat „z čeho a jak na to“. Pochybení mají za následek nevratné škody. Do výuky bych zařadila i pár přednášek o historickém technickém zařízení budov. Často se, zejména v novějších památkách, setkáváme s různými druhy vytápění, větrání, hospodaření s vodou, o jejichž existenci a o tom, jak fun-

govaly, pranic nevíme. Hlubší ponětí o těchto systémech by mohlo vést k jejich zachování a třeba i spojení s moderními technologiemi.

3 / Jsou či byly vám předměty a témata výuky spojené se zaměřením modulu nápomocné v přechozí či současné praxi?
Doposud aktivně využívám skvělé přednášky od Jana Pešty, protože je v nich dokonalý přehled všech konstrukcí. Často v nich hledám, když nevím, s jakým stavebním prvkem mám tu čest. A vždy najdu!

4 / Mohla byste uvést případ z poslední doby, který se stal předmětem vašeho řešení.
Aplikace principů a vědomostí z oblasti památkové péče je pro mě každodenní běžnou praxí, vzhledem k tomu, že se náš ateliér zabývá historickými stavbami. V nedávné době jsme projektovali obnovu barokního poutního kostela. Tvar střechy, krov a klenby lodi byly na začátku 20. století přestavěny. S ohledem na špatný stav krovu bylo nedílnou součástí konceptu přístupu k obnově i vyhodnotit, jaký vliv by mělo navrácení barokní podoby střechy. Obnova starší vývojové etapy by negativně ovlivnila i další hodnotné konstrukce, proto k tomuto řešení nebylo přistoupeno.

Barbora Schmidová

1 / Jak by se daly charakterizovat přednosti výuky památkové péče a přístupu k obnovám i konverzím historických staveb na naší fakultě a v předmětech modulu?
Vidím to jako velmi důležité, protože s úpravami existujících staveb, ať už se jich dotýká legislativní památková ochrana či ne, a s kontextem historického prostředí se v Česku podle mě dříve či později setká každý, kdo se nějakým způsobem pohybuje v architektuře, stavebnictví a územním plánování. Jedna věc je pak znalost technikálií – fungování historických konstrukcí, úředního procesu atd. – a druhá věc je způsob náhledu na tyto stavby a prostředí, schopnost identifikovat jejich hodnoty a odhadnout následky zvolených úprav.

2 / Lze najít nedostatky či příležitosti ke zlepšení výuky oboru spojeného s památkovou péčí a adaptivním designem úprav historických staveb?
Památková péče by si podle mě zasloužila ne jeden, ale dva povinné předměty. Dnes se velká část studentů s touto problematikou setká v jediném semestru a je velmi obtížné do tak krátkého času vměstnat všechno podstatné, aby to student dokázal vstřebat, a ještě získat

jeho zájem do budoucna. Při větší časové dotaci by mohl být prostor např. pro více exkurzí, pro diskusi nad případovými studii nebo s architekty, kteří mají přímou zkušenost s procesem obnovy historických staveb.

3 / Jsou vám předměty a témata výuky spojená se zaměřením modulu nápomocná v přechozí či současné praxi?
Pro mě jako památkového garanta NPÚ jsou znalosti a způsob uvažování, které jsem v modulu získala, nezbytné. Naprostý základ představuje předmět PPII – historické konstrukce, který je jako volitelný zařazený ještě v bakalářském studiu, a nespadá tak přímo do modulu. Modulové předměty mě naučily např. pracovat s historickými mapami, umět do určité míry dešifrovat vývoj staveb, zdokumentovat nálezovou situaci nebo vysvětlit, jaké jsou další průzkumy, jež by bylo potřeba v rámci zamýšlených stavebních úprav doplnit a proč. To vše odhaluje úžasnou vrstevnatost staveb samotných i prostředí jako celku a pomůže identifikovat hodnoty i tam, kde je na první pohled nevidíte, zasadit řešenou situaci do kontextu. Širší kontext je při vyhodnocování zjištěných skutečností stěžejní. Vzpomínám si na cvičení s paní doc. Hausarovou, kdy jsme se zabývali otázkou dostavby nedokončených staveb v kontextu tehdy aktuální dostavby ambitu kláštera v Mariánské Týni-

ci. Takové zadání běžně jako památkář ani jako architekt neřešíte, ale ta potřeba vždy uvažovat o variantách přístupu k existujícímu s ohledem na široký kontext a důsledky je obecně platná a mimořádně důležitá.

4 / Mohla byste uvést případ z poslední doby, který se stal předmětem vašeho řešení?
Řešila jsem např. obnovu kapličky v Hroněticích, pozdně barokní stavby s dílčími mladšími úpravami. Nade dveřmi byl odhalen záklenek oválného okénka, které bylo později nahrazeno segmentově klenutým. Situaci jsem zaměřila a podle dochovaného fragmentu a historických fotografií jsem zrekonstruovala originální tvar oválu. Pak ovšem nastala diskuse nad celkovou koncepcí, protože okénko nebylo jedinou důležitou úpravou. Při náhradě původní šindelové krytiny falcovaným plechem došlo zřejmě z konstrukčních důvodů k lehké změně tvaru střechy, vstupní dveře jsou pravděpodobně také mladší, nemluvě o zcela předělaném interiéru. Z více důvodů ale nebylo možné rehabilitovat barokní vzhled zcela. Obec si nicméně obnovu okénka velmi přála, a jelikož fasáda jako taková se kromě vstupních dveří dochovala zřejmě autentická a historickými fotografiemi je doložena i současná existence oválného okénka se stávajícími dveřmi, byla jeho obnova obhájena.

Foto archiv

MYŠLENÍ O MYŠLENÍ

sociologie, filozofie, architektonická teorie

Optikou tří nových pedagogů FA ČVUT

Sociologie sociologicky

Mluvíme s Tomášem Hořením Samcem, učitelem předmětu sociologie v Ústavu teorie a dějin architektury

Alfa: Před naším rozhovorem jsem náhodně objevil dvě pozoruhodné perspektivy z tzv. asanace Žižkova (sedmdesátá až osmdesátá léta 20. století). Leží před námi a rád bych je použil jako příklad pro systematiku uvažování.

Jak čtete tyto dvě ilustrace? (viz s. 20 – poz. red.)

T. Hoření Samec: Způsobů čtení může být mnoho, záleží, jakou zaujmeme pozici. Protože jsme na Fakultě architektury ČVUT, mohu se pokusit o čtení architektonické a snažit se číst vizuálně. Dva obrázky, aha, to by mohlo znamenat porovnávání. Mohl bych porovnávat stávající stav a návrh nového urbanistického řešení... Pro někoho by nový návrh mohl působit děsivě, pro jiného, například navrhujícího, by ta proměna mohla být přitažlivá. Vidíme, že jediné, co se z původní zástavby zachovává, je kostel. Je pozoruhodné, že socialistický režim přikládal hodnotu i sakrální památce, nicméně pravděpodobně spíše v kontextu památky historické... Takový by byl pokus o čtení architektonické či urbanistické...

A sociolog?

Možná podobně: snažím se číst, čemu je autor příkládána hodnota. Co je považováno za důležité a podstatné: zeleň a kostel. A doprava – vpředu vidíme dopravní uzel. Na tomto základě začnu uvažovat o mocenských, resp. politických preferencích... Čili preference a také, jak ve společnosti funguje moc, to je sociologické čtení. To nás staví před jednu ze sociologických úvah: co na daném obrázku odráží proces realizace moci.

Jak je tato moc vytvářena, ale i jak je dále reprodukována a jak je také ukotvena v určité mocenské struktuře. Ze sociologického hlediska bych se určitě vrátil k prvku zachování kostela, což by mohlo vypadat trochu kontraintuitivně – v době socialismu kostel... a právě paradox či

kontraintuitivní prvek je něco, co často formuje sociologické či obecněji sociálněvědní ptaní a pokus o čtení... Zároveň když hovoříme o různých nebo podobných způsobech čtení – ať obrazů či textů, tak vyvstává otázka reflexivity, tedy schopnost uvažovat o tom jak, a proč uvažuji. To se snažím předat studentům a studentkám a je to schopnost, která činí sociologii relevantní i pro další obory...

Dostáváme se také k samotné formulaci zadání. Co je asi mohlo reflektovat? Z dálky nahlíženo, jako by objednávka zásadní proměny charakteru čtvrti z 19. století přišla od jiné společnosti než od obyvatel původní, tzv. tradiční čtvrti. A mají taková tázání vůbec sociologickou povahu?

Ty otázky umožňují různé uchopení a odpovědi. Jedna z možností je téma, zda a jak je při plánování důležité reflektovat potřeby obyvatel dané čtvrti. Na to jsme naráželi mimochodem během mého dnešního semináře na fakultě. Diskutovali jsme tzv. research design výzkumu, kde studenti formulovali výzkumné téma a také otázky, například jak by prováděli rešerše, jaké metody sběru a analýzy dat by volili atd. Jinými slovy jsme diskutovali preference, dejme tomu, jak by mělo vypadat náměstí v Klatovech. Jak by mělo být užíváno: Má tu být parkoviště, nebo park? Způsob uvažování obyvatele, resp. jak vyjadřuje myšlenky, může být totiž dost odlišný od uvažování architekta, tedy od uvažování expertního. A pro nás, tedy sociology, jde vlastně i o výzvu, jak mínění uživatele přeložit do expertního diskurzu a naopak. Architekt se snaží tyto preference rozklíčovat, samozřejmě, je to jeho úkol. Ale je to ještě složitější. Jako profesionál má určitě i svou vlastní představu o tom, co je z určité expertní polohy – a nevyhnutelně i polohy lidské, byť někdy nepřiznaně lepší. Měl by dokázat zaujmout expertní

pozici, zda parkoviště nebo park. Protože k takové úvaze musí zvažovat své expertní argumenty. Jenže jakou váhu této své specializované preference dát – při výsledném shrnujícím doporučení? Ale kdybychom chtěli, můžeme jít ještě o malý kus dál: Je otázka, kde vlastně sama poptávka vzniká. Jestli zájem, aby město vypadalo právě tímto způsobem, je formulován uživatelem, nebo spíše na úrovni expertů. Včetně otázky, kam zařadit politiky.

Není to jednoduché? Politik by přece měl být zástupce obyvatel...

Ano – v demokratické společnosti. Teoreticky by politik měl zastupovat zájem uživatele místa... Ale co když některé lidi ani nezajímá, co se děje okolo? A třeba nechodí ani k volbám... Takže nejsou ani k reprezentování, dalo by se říct. A další otázka: je úkolem architekta nebo sociologa, tedy těch, kteří zjišťují ony preference, je vůbec jejich rolí vtáhnout i takového obyvatele do debaty? – I když zdánlivě nic nechce...? I na to jsme narazili na našem semináři na fakultě. Trochu jsme řešení nechali otevřené... protože se na to obtížně hledá jednoznačná odpověď, protože to je vlastně politická otázka: Jak a jestli zapojovat ty, kteří se nechťejí zapojovat.

Čili stojíme také před majoritou a minoritou...

Resp. před jejich konfliktem zájmů. Když majorita pověří své politiky – bez ohledu na státní zřízení – a ti nechají prostřednictvím architektů území přeprojektovat. Část minority pak musí strpět změnu rázu... Otázka je, převážily většinové, nebo menšinové zájmy? A stále se ještě pohybujeme v sociologickém poli

Když diskutujeme na určité abstraktní úrovni, konvenčně sociologické by bylo se ptát, jak to třeba mají různé sociodemografické skupiny obyvatel. Na vizualitě obou obrázků, které jste mi ukázal, když se k nim vrátíme, pozorujeme vizi proměny městské zástavby z konce 19. století do zástavby modernistické. Vracím se k vaší otázce: kdo ji poptává? A to může být sociologicky diferencované: může jít o experty nebo laiky... Nebo může jít o poptávku diferencovanou věkem, vzděláním, příjmy a podobně. Ta otázka částečně rezonuje s otázkou, do jaké míry jde o reprezentativní zjištění, když cokoliv zjišťujeme a opět, koho tedy ta zjištění reprezentují... toho, co zjistíme.

Pod kůží

Když jsem uvažoval o prezentaci vaší profese pro profesi architektonickou, přišlo mi na mysl představení nejenom slovníkem, ale i demonstrováním typických sociologických nástrojů. Možná je to malý experiment: Sociologie sociologicky. Prezentace sociologie například pomocí sociologického dotazníku... Resp., který nástroj byste k takovému úkolu doporučil?

Výzkumných metod je samozřejmě víc. Zmíněný dotazník bych asi považoval za jednu z možností, ovšem musíme vědět, že dotazník je v určitém smyslu reduktivní. Představuje sadu otázek, které vznikají na základě určitých hypotéz a nejčastěji umožňují určité škálované uzavřené odpovědi. Dotazník je statický, rozhovor naproti tomu dynamický, ostatně i ten náš... Často jde o otázky na postoje respondentů. Například: pokud se mne ptáte, zda je sociologie vědou o společnosti, odpověď je: ano, ale i ne. A tyto nuance a nejednoznačnosti dotazník dost dobře neumí rozklíčovat. Čímž chci říct, že dotazník představuje vlastně jen určitý výsek ze sociologických metod a ze sociologie. Ta je v mnohém mohutnější, a to jak co se týče metod, tak i samotného teoretického uvažování. A když už dotazník, bral bych jej spíše jako určitou nadstavbu.

Zkusme tedy představit sociologické myšlení jinak: Co je předmětem sociologie? Jaké jsou její hlavní znaky?

Pro různé vědecké disciplíny je společný určitý řád postupu – metoda, ani v sociologii nemohu postupovat náhodně a libovolně. Čímž nechci říct, že řád a metoda musí být například vždycky lineární: při designu empirického výzkumu se mohu vrátit, nebo i vracet, a výzkumnou otázku přeformulovat. Nebo zvolit jinou či další metodu. Přitom metody sběru dat se dělí na kvantitativní, kdy je snaha reprezentativně vypovídat třeba o větším celku... a na kvalitativní, kdy hledám co nejhlubší porozumění konkrétnímu fenoménu a umožňuji vysvětlovat otázky „proč“. Například – proč mladé rodiny preferují bydlení na sídlišti? V této souvislosti se musím zmínit ještě o jedné závažné vlastnosti vědeckého poznávání, totiž že při používání zmíněných sociologických nástrojů – ať již by šlo o dotazníkové šetření nebo o rozhovory, ať strukturované nebo polostrukturované či jakoukoli skupinovou diskusi – často tuto poznávanou realitu svým způsobem vlastně jako badatel spoluvytvářím. Na tento jev nesmíme zapomenout. Čili opět narážíme na důležitost reflexivity. Analýzou dokumentů, zkoumáním, jaká jsou pravidla vypovídání těch textů – už tím trochu jako bych určoval, co vlastně nebo jaká zjištění zřejmě získám. V aplikovaném výzkumu se ostatně očekávají finální doporučení, čímž vlastně realitu rovněž spoluvytváříme... Takže když to vše shrnu, pak podstatou sociologie jako vědy je reflexivita, systematickosti a metoda. Tyto prvky činí sociologii sociologií, ale jsou vlastní také dalším sociálním vědám...

Dovolte se na okamžik vrátit: Jako byste před chvílí zapochyboval, že sociologie je vědou o společnosti... Ale čím jiným by byla?

Když hledáme širší formulaci definice sociologie jako vědy, pak bych možná tolik nezdůrazňoval, že jde o vědu o společnosti, protože

toto zadání může nabízet i jiná věda... Spíš by se měla podle mě definovat jako věda, která především zkoumá vazby a vztahy mezi různými aktéry. Určité procesy uvnitř společnosti, jež charakterizuje hlavně trvalost. Někdy se proto nazývají institucemi. Jako zažité či standardizované vzorce chování a jednání typu dejme tomu třeba instituce školství.

Nemohl byste uvést konkrétní příklad?

Konkrétní škola má určitou materialitu. Je to budova, kde jsou patrné určité vztahy, a to vztahy, které jsou standardizované, dejme tomu à la učitel-žák... A sociologie se v tomto rámci často zaměřuje na něco, co by se dalo nazvat jako mocenská konfigurace. O tom jsem se zmínil v úvodu. A to, že se tato situace může reprodukovat. Čili zkoumám, jak je možné, co je příčinou, že tyto instituce přetrvávají. A že potvrzují svou stabilitu. Uvnitř tohoto zkoumání mocenských konfigurací zjišťujeme, jak to máme v té naší budově, nemám tím na mysli naši fakultu, tedy v té které škole jako instituci, jak to máme s normami. Anebo s očekáváním, například co je morální. A co morální není. Co je dobré a co není... a jakou toto hraje roli v jednání aktérů. Toto bych viděl jako předmět sociologie.

V závěru této důkladné pitvy – spíš vivisekce! vašeho oboru jako byste se systematickou dobrou k dvěma prvkům: předmětu a metodě...

Kdybychom nebyli systematictí a reflexivní, a přesto se snažili o zkoumání „společnosti“, možná budeme dělat dobrou novinařinu, ale už to nebude věda. Protože i sociologie jako věda je definována tím, že přispívá k teoriím. Hlubší poznání předmětu by mělo usilovat o abstrakci. Děkuji za rozhovor Jhr.

S. Horák, I. Oberstein, rozvoj dolního Žižkova. Zdroj: The Architects Journal, 1964

C.V.

Vzdělání

Sociologie, Fakulta sociálních věd,
Univerzita Karlova (Mgr. 2014, Ph.D. 2018)

Pedagogická činnost (výběr): Urban Development and Planning in Eastern Europe (University of Vienna); zvaná přednáška (2018/2019)

Zahraniční stáže a studijní pobyty (výběr): Masaryk Distinguished Chair Fellowship – Výzkumný pobyt na Interdisciplinary Center (IDC) in Herzliya, Israel (březen 2018); Výzkumný pobyt na University of Vienna podpořený stipendii Aktion (Austrian OeAD-GmbH/ICM) a Vídeňské univerzity (říjen-prosinec 2017)

Bibliografie: Malý Blažek, J., Hoření Samec, T., Kubala P., & Orcígr V. (2023). Participativní bydlení: nová konceptualizace demokratických forem bydlení v České republice. Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 59(2), 173–195.; Hoření Samec, T., & Kubala, P. (2022). Dual responsabilization for housing in a housing crisis: young adults in the Czech Republic. Housing Studies, Online first publication; Samec, T. (2020). Normalization of mortgages in media discourse through affects and instructions. Housing, Theory and Society, 37(2), 180–197.

Zaměření: (ne)dostupnost bydlení a různé formy poskytování bydlení; financování bydlení a její vliv na charakter bydlení v ČR; analýza diskurzu v souvislosti s dluhy a půjčkami.

Co není a co je filozofie

Vladan Klement, učitel předmětu filozofie
v Ústavu teorie a dějin architektury

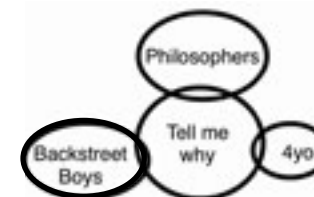

„Kdybys radši nefilozofoval!“ zní nejčastější věta běžného jazyka, ve které se vyskytuje pojem filozofie. Pojem má negativní nádech – „filozofování“ je zde považováno za nesmyslné plácání, které je jakousi výmluvou, aby člověk nemusel v té chvíli dělat nic „pořádného“. Tohle označení není jen nějakým nahodilým rétorickým obratem – reflektuje hlubší společenskou vrstvu, která na filozofii právě takto nahlíží. Proč by mě mělo zajímat, jestli mám svobodnou vůli, když nevím, z čeho zaplatím nájem? Filozofie je přece luxusem těch privilegovaných, kteří nemusí řešit každodenní problémy. Nebo je to jinak? Co když není první nájem a potom až filozofie, ale je to naopak? Co když na ten nájem nemám právě přesně proto, že je to můj daný osud a já nemám jakoukoliv svobodnou vůli to změnit? Jaký pak má smysl se nad tím rozčilovat a neušetřit si zbytečné nervy?

Právě na tomto příkladu lze ukázat, že filozofie a její témata jsou jaksi primární – můžeme žít celý život, aniž bychom si uvědomili, jaké pojetí morálky vyznáváme. Je pak ale dost pravděpodobné, že naše životní kroky budou jen nestabilní náhodné výkopy, které nás často můžou zavést do slepé uličky nebo nám přivodit problém. Stejně tak se celý život nejspíš obejdeme bez poznání pravdy a toho, co je za oponou naší žité reality. V takovém případě se ale dá pochybovat, zda to není spíše přežívání nežli opravdový život. Martin Heidegger mluví o autentickém životě a říká, že by si lidé měli uvědomit svou konečnost v čase. Jakmile si opravdu uvědomíte, že můžete kdykoliv umřít, měli byste přeci změnit svůj život. Proč byste dál dělali to, co vás štve, obtěžuje a nebaví, když to může být poslední den vašeho života? Právě ono uvědomění si naší vhozenosti do světa, do určitého času a místa nám může otevřít nejenom poznání, ale i srdce. Odhodit naše zpychlá ega, pocit (kulturní či rasové) nadřazenosti a dojít poznání, že jsme v tomhle vhození do světa všichni společně. Nikdo vlastně neví, co dělá. Daleko opravdovější je si to ale přiznat a podat ruku ostatním. Povzbudit je, že v tom nejsou sami. Chápání filozofie jako vědy samotné není dostatečující. Filozofie je přístup k životu a světu; je to určitý kompas a nástroj, který v každém momentu přikládáme na divadlo světa a sami

na sebe. Zpochybňovat danost věcí. Ideálním filozofem je třeba malé dítě, které na každou vyslovenou pravdu odvětí: „Proč?“ Nechce se smířit s jednoduchými odpověďmi, které lidé automaticky opakují. Odpovědi, které jsou zatíženy stereotypy, zvyklostmi, časem, prostorem a aktuální ideologií. Řečeno metaforou: filozofie je jako punk. Nejde o hudbu nebo estetiku samotnou. Jde o to, jakým způsobem se díváte na svět.

A jakou to má všechno souvislost s architekturou? Přijďte na moje přednášky a dozvíte se (nejen) to! Jsem tu ale i pro všechny ostatní, co si mé kurzy nezapíší. Určitě znáte pozici tzv. „školního psychologa“, na kterého se můžete obrátit, když máte nějaký problém. Chápejte mě, prosím, jako „fakultního filozofa“, jehož e-mail je vám všem otevřený a rád vám pomohu s čímkoliv, co se filozofie týká. Jsem tu pro vás!

C.V.

Vzdělání

Masarykova univerzita Brno, obor Filozofie
(Mgr. 2015, Ph.D. 2020)

Erasmus: Université Jean Moulin Lyon 3, Lyon, Francie, Philosophie, 2012/2013, ve fr. Jazyce; Uniwersytet Wrocławski, Polsko, obor Humanities/PR and Political marketing, v angl./pol. Jazyce; Ph.D.

Studijní pobyt: Université Jean Moulin Lyon 3, Lyon, École doctorale de Philosophie. 2016–2017, ve fr. jazyce. Atd.

Bibliografie: CRIPPEEN, Matthew and KLEMENT, Vladan (2020). Architectural values, political ordinances and selective permeability. Open Philosophy 3, pp. 462–477. <https://doi.org/10.1515/opphil-2020-0112>; KLEMENT, Vladan. The cycle of a water supplies. In: Mapping Urban Informality in Tangier: Four Itineraries across the Formal-Informal Interface. Atd.

Teorie architektury

Jiří Tourek, učitel předmětu teorie architektury:
Cestou kritickou

Reflexivita, život a myšlení

Lidé o své tvorbě, jakož i o svém životě přemýšlejí od prapočátku. Nový, vyšší stupeň však přináší reflexivita. V reflexi jako by člověk poodstoupil ze své pozice a zahlédl ji z odstupu a mohl o ní přemýšlet jinak než do tohoto okamžiku, uvidět ji z jiného pohledu. Reflexivita umožňuje i hodnotit. Umožňuje také lépe, protože kontrolovaněji, rozvrhovat. Plně v ní myslí již nejstarší zachovaný spis o architektuře, Vitruviových *Deset knih o architektuře*. A západní myšlení i o architektuře pak již reflexivita neopustila. V dobách klidných, kdy lidé žijí neproblematicky v kontinuitě generací, je jí možná třeba méně. V době, jakou je naše, je naopak potřeba výrazně. A je potřebná i v oblasti architektury. Velmi instruktivně lze její roli vyčíst z Koolhaasovy slavné knihy *Třešticí New York*, kde se – aniž o tom věděly – střetly dvě moderny, nereflektovaná, jen žitá modernita newyorská, Koolhaas ji nazývá „manhattanismus“, a uvědomělá, explicitně myšlená modernita evropská, v knize ji zastupuje Le Corbusier. Newyorská modernita v Koolhaasově strhujícím líčení podléhá právě proto, že „si jen pohodlně žila“, aniž si kdy rozuměla, uvědomila sama a sebe – reflektovala se. Oproti evropské klasické modernitě chyběl někdo, kdo by ji v reflexi zachytil, tím jí umožnil uvědomění a... přežití. To je jedna z rolí myslitelů a pisatelů o architektuře.

1.
Louis Kahn, La Jolla, San Diego, Kalifornie, Salkův institut biologických studií. Foto J. T.
Myšlení utržené od kořene, nebo spíše ze řetězu, může dělat velké kotrmelce. To je případ posledního více než století lidského i architektonického

vývoje. Zůstanu-li u teoretické debaty, celou druhou polovinu 20. století lze chápat jako reakci a pokus vyrovnat se s tím, co přinesla polovina první, modernismus, avantgardy, funkcionalismus a všechny další radikální změny, které se postupně objevily – například přesvědčení o tom, že jsme se zcela odtrhli od minulosti, o nezvratném zlomu a překonání starého, včetně architektury. Louis Kahn přemýšlel nepochybně jinak. Postupně si vytvořil ucelený obraz, v němž je architektura součástí řádu, vychází z něj a je zhmotněním formy. Je to myšlení, které snad může v něčem poněkud připomínat platonismus. V každém případě je to myšlení nejen poetické, ale také pokorné a pokorné, které nevzývá zlomy ani revoluce. Na jeho díle je to zřetelně vidět. Není pochyb, že stále vychází z moderní architektury, dýchá však duchem nadčasovosti. V Salkově institutu se toto naladění ukazuje ze styku abstraktně artikulovaných betonových zdí s travertinovou podlahou i ve výrazné rytmizaci světla. Kahnovo myšlení ukazuje, že zde není jen reflexivita. Živé myšlení se dnes ubírá několika směry:

2.
K. I. Dientzenhofer, kostel sv. Tomáše při klášteře augustiniánů na Malé Straně, Praha. Foto J. T.
Jedním z těchto směrů je fenomenologie, patrně neplodnější a nejpodnětější nové myšlení posledního století. Fenomenologie otevřela celou novou perspektivu pohledu na mnoho věcí. V dílech svých nejlepších následovníků, například Dalibora Veselého, nám ukazuje, jak se nám dává náš svět a jakou roli při tom hraje architektura. Protože je svět příliš velký a komplexní, abychom ho mohli jako celek uchopovat a pochopit, můžeme se k němu dostat vždy jen prostřednictvím něčeho. Nejdůležitější je pochopitelně jazyk, protože jazykem nejen komunikujeme, ale také něco sdělujeme. Mimořádnou roli zde však hraje i architektura. Dává našemu světu kontury, vnáší do něj řád, což je možná v posledku její role nejdůležitější. Do architektury ukládáme naše porozumění světu. A ona – jednotlivá architektonická díla – pak zpětně o tomto porozumění promlouvá. Jinými slovy, architektura nám interpretuje náš svět, je tak prostředkem komunikace. Proto kostel sv. Tomáše na Malé Straně v Praze, toto mistrovské dílo vrcholného českého baroka, názorně předvádí dovednost

barokního umění v souladu s architekturou ztělesňovat a předávat dále komplexní významy dané kultury. My již (většinou) nedokážeme ani rozpoznat, kdo je zobrazen, barokní člověk však nejen poznával jednotlivé světy a alegorická zobrazení, ale dokázal podle všeho zahrnout tyto komplexní významy do svého života. Této schopnosti architektury uchovávat a předávat smysl rozumíme díky fenomenologii.

3.
Walter Gropius, budova Bauhausu, Dessau, Německo. Foto J. T.
V jiné variantě se takové myšlení může zaměřit na sepětí a napětí mezi jednotlivcem, jeho prožíváním (místa, stavby, situace atd.) a společností, které jsou součástí, a způsobu, jak tato společnost žije. Důraz se pak neklade na ztělesnění a přenos významů, nýbrž na to, jak si daná společnost rozumí, jaké jsou její ideály, její kořeny, její cíle. Toto porozumění se nepochybně musí nějak v architektonickém díle projevit a je možné ho též zpětně přečíst. Karsten Harries mluví o etické funkci architektury. Architektura vyjadřuje étos společnosti, která jí dala vznik. A skutečně, katedrála stejně jako obchodní středisko vypovídají o sebeporozumění dané společnosti. Stejně tak o novém porozumění roli člověka, umělce a tvůrce promlouvá křídlo se studentským ubytováním budovy Bauhausu v Dessau. Gropius se pokusil tomuto novému porozumění logicky dát též novou

vnější formu. Nový étos tak nejen vyjadřuje, pokouší se ho budovat. Nepochybuji, že všichni, kdo alespoň elementárně znají dějiny Bauhausu, vyčtou z bezozdobného plochého průčelí s rastroem oken a individuálních vystouplých balkonků zprávu o novém životním způsobu, který se navíc chce sebevědomě prezentovat světu. Nejvýmluvnější jsou patrně ony čtyři krát čtyři balkony určené naráz pohodlně jen jednomu uživateli – individuální kapitánské můstky atomizované společnosti, z nichž se všichni vzájemně vidí a mohou na sebe pokřikovat.

4.
Alvaro Aalto, vila Mairea, Noormarkku, Finsko. Foto J. T.
Tělesnost představuje zcela nové téma myšlení posledních desetiletí. Teprve v této době si filozofové zřetelně uvědomili, že člověk skutečně není duch či duše zavřená v těle, že to není tak, že „mám své tělo“, nýbrž že „jsem svým tělem“. Toto uvědomění se propisuje i do architektonického myšlení. Za všechny stačí zmínit Juhani Pallasmaa. Rozvíjí mimo jiné myšlenky o architektuře odpovídající všem smyslům (tj. že architektura nemá sloužit jen dominantnímu zraku). Jde například o haptičnost – týkající se dotyku, hmat nás totiž do prostředí zasazuje, zapojuje nás do něj. Ne že by to v architektuře neexistovalo dříve. Pochopitelně existuje to, co jsou lidé lidmi. Ale ostré uvědomění si této situace je záležitostí novou a je to v nemalé míře reakce na chudé nově vznikající prostředí. Aaltova vila Mairea v Noormarkku poslouží jako instruktivní příklad. Svými povrchy, materiály, zpracováním, vlastně vším představuje stavbu, která pracuje s celým člověkem, zcela zásadně s jeho tělem, všemi tělesnými smysly i kinestetikou, pohybem a polohou těla jako celku. Prohloubení

znalostí a porozumění v této oblasti, společně s postupem v neurovědě, se mi zdá slibovat největší budoucí přínos architektonické tvorby i porozumění architektuře.

5. Luigi Snozzi, úprava a přestavba bývalého augustiniánského kláštera, Monte Carasso, Švýcarsko. Foto J. T.

Široký a rozvětvený proud architektonického myšlení je poháněn nespokojeností se stavem věcí a touhou něco změnit. Takové myšlení je často kritické v nejružnějším smyslu slova. Kritičnost se může objevit jen jako nesouhlas s nevhodným projektem v sousedství. Může však nabýt i promyšlenou, reflektovanou, teoreticky pevně ukotvenou podobu kritické teorie. I pak se může zformovat rozmanitě. Asi nejviditelnější je kritická teorie a kritická architektura motivovaná levicovou společenskou kritikou. Sem se řadí především známý levicový, neo-marxistický kritik a historik Kenneth Frampton, jehož stěžejní kniha o dějinách moderní architektury nese podtitul „kritické dějiny“, čímž se jednoznačně přihlašuje ke kritickému projektu v architektuře. Stejná společenská kritika se objevuje i v jeho pojetí kritického regionalismu. Podařilo se mu jím zastřešit velmi rozmanité architektky – například i Luigiho Snozziho ze švýcarského Ticina –, kteří z různých důvodů balancují a chtějí balancovat na hraně mezi vládnoucí mezinárodností, univerzálností, abstrakcí či technickým progresem, a na druhé straně zakotveností v místě, městě, regionu, oblasti... Díky tomuto myšlení lépe chápeme,

že žádný ze zmíněných členů vyjmenovaných v předchozí větě nemůžeme jednoznačně označit ani pozitivním, ani negativním znamením. Vybalancovat však mezi nimi smysluplnou cestu je nesmírně obtížné a kritická teorie se k tomu snaží poskytnout alespoň vodítko.

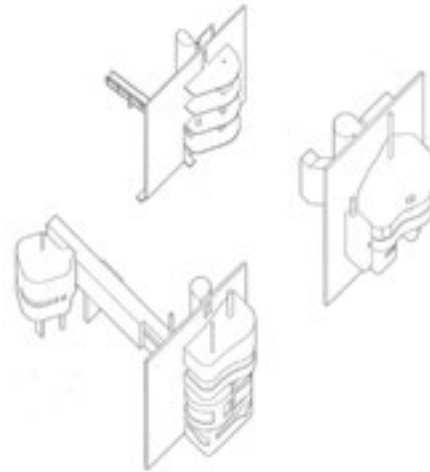
6. Peter Eisenman, město kultury Galicie, Santiago de Compostela, Galicie, Španělsko. Foto J. T. Takovéto myšlení však může svůj kritický osten obrátit též zcela jiným směrem než k společenské, globalizační či kapitalistické tematice. Může se zaměřit na svůj vlastní obor, na architekturu, její dějiny, vzory a možnosti. Může například kriticky probírat, jaké možnosti jsou při formování jednotlivého architektonického díla k dispozici. To je jeden ze základních momentů kritické teorie architekta Petera Eisenmana. Možností je vždy více, než se v konkrétní dané době přijímá. Každá doba má tendenci

prohlašovat „to své“ za normální, správné, nejvhodnější. Vědomě či nevědomě přitom odkládá pod koberec, potlačí, co se nehodí, co se nezdá. Takto Eisenman definuje *metafyziku přítomnosti*. Role kritického architekta pak spočívá v tom, že trpělivě – anebo někdy velmi netrpělivě a arogantně – odkrývá potlačené možnosti nebo způsoby tvorby a otevírá alternativní potenciality. Nedokončený projekt města kultury Galicie v Compostele se staví proti zavedeným postupům vzniku projektu, Eisenman „kóduje“ (zlý jazyk by mohl říci „začarovává“) proces projektování tak, aby z výsledku nebylo dojt k původní myšlence. Slovem, aby nebylo možné vystopovat původ výsledné formy, a uživatel, návštěvník, ale ani ostatní architekti si tak s ní nevěděli co počít a byli nuceni odložit ustálené, navyklé způsoby čtení. Takovou kritičnost nemá stavba nikdy napsanou na čele, pokud je vůbec přítomna, je třeba ji obtížně a s vědomím nejistoty odhalovat. A i to činí teorie.

7. John Hejduk, Izometrie tři projektů tzv. „Wall Houses“

Pozornost těch, kdo stále propracovávají kritičnost v architektuře, se může zaměřit i na takové

skutečnosti, jako je čas. Kritičnost se mimo jiné může vzepřít tendenci doby vzývající vše nejnovější – mohu to nazvat avantgarda okamžikovosti –, což se konkrétně může projevovat neustálou honbou za posledním trendem nebo důrazem na to, že vše musí být co nejrychleji, nejlépe ihned. V případě díla Johna Hejduka jsme však naopak konfrontováni s tím, že kriticky probírá modely svých předchůdců, například Le Corbusiera, aniž by snad postmoderně citoval, a hledá principy. Kritičnost se tu postupně proměňuje v jinou rovinu. Hejduk sám píše, že chce osvobodit mysl i ruku, které snad společně umožní nějaké vize a povedou k proměně formy. Je zřejmé, že onou novou – vyšší, nebo naopak hlubší? – rovinou je poetičnost. Intelekt, onen vládce racionality kritičnosti, se mění v živý prvek plný vášně. Každý z projektů „domu-zdi“ je sice beze sporu formálním cvičením v propracování moderního slovníku, zároveň však na cestě k projektům masek, medúz a jiných zhmotněných příběhů a mýtů. Hejduk tak pro mne otevírá ještě téma, jak mluvit a psát o něčem, o čem v úplnosti nejde mluvit ani psát. Jak odít do slov něco, co chceme a potřebujeme sdělovat, s vědomím, že to plně odít do slov nelze?

8. Město 21. století, Praha. Foto J. T.

Hlavním bojištěm současné architektury není, domnívám se, architektura sama, co, jak a proč se staví, nýbrž osud našich měst. Jak se budou či jak se mají rozvíjet a proměňovat města, je jisté téma, k němuž může architektonické myšlení něco říci. Především ovšem může přinést orientaci do otázky, která sotva zazněla, jaká je vůbec v celku naše představa o městě. Co je to město a k čemu slouží? Sdílíme dnes nějakou ideální představu města? Porozumění městu se v posledních šedesáti letech radikálně proměnilo. Zatímco ještě v roce 1961 Lewis Mumford brojí proti těmto hrůzostrašným brlohům špíny a bídy, v roce 1998 píše, v kritické

reakci na Mumforda, Peter Hall oslavnou ódu na města jako sídla kreativity, pokroku, inovací a vůbec kultury a umění. V napětí těchto dvou pólů – jednoho, který vidí především životní podmínky obyvatel měst, a druhého, který vidí hlavně přínos měst fungování civilizace a kultury – se nachází větší část myšlení o městě a o jeho budoucím osudu. Naši bezradnost ohledně osudu měst myslím dobře vystihuje má fotografie jednoho místa v Praze. Dominují víceproudé nadjezdy a přivaděče. Chodník se choulí na jediném místě vlevo. Většina budov jsou nové kanceláře a hotely. Činžovní zástavba se schovává vpravo vzaďu mezi dvěma kancelářskými stavbami. Částečně ji zakrývá i velký billboard. Jediná historická budova se krčí uprostřed snímku mezi nadjezdem a velkou kancelářskou budovou. Vše je maskované (či rozředěné?) zelení. Chodci jsou odsunuti na pěší můstek, z něhož jsem fotografii pořídil. Inu, ukázka města jednadvacátého století, naše město. I to patří k roli nezávislého, všímavého a odvážného architektonického myšlení. Představených osm bodů chápu jako osm z mnoha stavebních kvádrů oboru, který se tradičně nazývá teorie architektury, který ale pro mne není ničím jiným než systematizovaným přemýšlením o architektuře.

Foto archiv autora

C.V. Vzdělání

Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií (Studium humanitní vzdělanosti, obor Obecná antropologie, Integrovaný studium člověka, Mgr. 2009, obor: Antropologie – Filosofická antropologie Ph.D. 2014).

Zaměstnání: 2014–dodnes: odborný asistent na FHS UK

Vědecké projekty: člen Univerzitního výzkumného centru Centrum fenomenologických studií (UNCE 204009), FHS UK, hl. řešitel: doc. Aleš Novák, Ph.D. (2015–2017)

Bibliografie: J. Tourek, *Myslet architekturu. Pozdní myšlení Petera Eisenmana a jeho kritická teorie architektury*, Zlatý řez, Praha 2018; J. Tourek (ed.), Jan Sokol, *Nežít jen pro sebe*, Malovaný kraj, Praha 2016. Atd.

KNIHOMIL

Jaká otázka mi vězí v hlavě po nedávno přečtené knize, článku, větě...

Vraťme se k vizím budoucnosti

Petr Klápště

„Pouze krize – skutečná nebo domnělá – vede ke skutečné změně. Když taková krize nastane, přijímaná opatření závisí na myšlenkách, které se povalují kolem. To je podle mě naše základní funkce: rozvíjet alternativy ke stávajícím politikám, udržovat je při životě a k dispozici, dokud se politicky nemožné nestane politicky nevyhnutelným,“ řekl Milton Friedman, jeden z tvůrců vize dnes globálně dominujícího neolibérálního kapitalismu, který nás dovedl do dnešní klimatické i sociální krize. Právě v momentech krizí se mění nejen konkrétní politiky, ale také to, co považujeme za přirozené, možné, legitimní či správné. Dokáže naše civilizace ještě vytvářet představy lepšího světa, anebo jsme v zajetí beznaděje a stereotypního uvažování? Jaké myšlenky se, Friedmanovými slovy, valí okolo dnes?

Sborník *čas:dorůst* s podtitulem „O dobrém životě dostupném pro všechny v rámci planetárních limitů“ je první českou knižní publikací věnovanou myšlenkovému pozadí hnutí nerůstu (jak se překládá původní anglický termín *de-growth*). Deset původně časopiseckých článků různých autorů dokreslují básně a tematické ilustrace Eugena Kordy do podoby hravě tak jako nerůstové hnutí, které se snaží představy lepšího světa vytvářet a šířit. Tak jako nerůst sám je kniha pestrá. Články se trochu překrývají, nabízejí různé pohledy. Nepředstavují autoritativní vizi, spíš nabourávají stereotypy v dnešním myšlení a otevírají prostor imaginaci.

Tadeáš Žďárský v úvodním textu rozporuje základní myšlenku ekonomického růstu jako léku na chudobu a nerovnosti i kvalitu životního prostředí tak, jak je poměrně nekriticky a samozřejmě přijímána. Argumentuje pro potřebnost nového pohledu postaveného na kvalitě života a představuje základní myšlenky nerůstu. Adam Čajka tematizuje souvislost ekonomického růstu a globálních nerovností. Ukazuje potřebu radikální vize ve smyslu hledání a adresování skutečných příčin dnešních problémů. Radikální v odstraňování bariér, kterými si sami autocenzurou znemožňujeme představit si lepší svět. Arnošt Novák upozorňuje, že radikální kritiku růstové společnosti a kapitalismu, která zaznívala ještě v druhé polovině sedmdesátých let od sociálních filozofů, jako byli André Gorz nebo

Ivan Illich, postupně nahradil důraz na technokratická a tržní řešení udržitelného rozvoje, kde ekonomie získala navrch nad všemi ostatními disciplínami. Nabízí vizi autonomní společnosti, která si stanovuje zákony a pravidla v diskusi o společném dobru, nikoli jako výsledek sobeckého prosazování se na úkor ostatních, jak bývá svoboda vnímána dnes.

Nada Johanisová upozorňuje na opomíjení přírodního a sociálního kapitálu v mainstreamových ekonomických úvahách a ukazatelích a nastiňuje vizi ekonomické demokracie.

Další autoři pak na příkladech z minulosti či jiných zemí ukazují, že na řadu věci existovaly již dříve jiné pohledy a že změny, které navrhuje nerůst, nejsou nemyslitelné. Představují konkrétní vize, jak by mohlo v nerůstové společnosti vypadat radikálně zjednodušené progresivní zdanění, podnikání či veřejné služby.

Podobně jako v ekonomii má i v architektuře a urbanismu smysl klást si otázky a zvažovat rozličné pohledy. Nejsme i my náhodou v zajetí autocenzury a nálepkování, když slyšíme a vidíme na první pohled nové a neobvyklé? Dokážeme nepředpojatě promýšlet impulsy, které přinášejí koncepty jako taktický bottom-up urbanismus upřednostňující místotvorbu před estetizací, férové či feministické město, patnáctiminutové město? Viz třeba aktuální snaha plošného zavedení zóny 30 a reakce, které ji provázejí.

Je velká škoda, že jsme si jako společnost odvykli snít o lepším světě a dnes převažuje nad imaginací autocenzura a skepse. A jsem proto rád za každý pokus o hledání vize budoucího lepšího světa. Nerůst je v tomto smyslu rozhodně silnou rozbuškou provokující přemýšlení. Představit si to, co není, je koneckonců silnou stránkou nás architektů. Třeba s návratem kvasu vizí, utopií a změnových myšlenek do společenské debaty dokážeme pomoci.

Nerůstový kolektiv: *čas:dorůst*. Praha 2022.

Autor je pedagog v Ústavu prostorového plánování.

„Vzpoura hmoty“ jako budoucí překvapení

Kateřina Vrbacká

„V počátcích kosmonautiky se ukázalo, že ve stavu beztlaku nefunguje propiska, a tak se kosmonauti vrátili k tužce,“ píše Václav Cílek v knize: Jak přejít řeku. Tato věta mi utkvěla v paměti. Nejenže s humorem objevuje, že se nám současné technologie občas vysmívají, ale hlavně mě donutil k úvaze, jestli lidská moudrost a schopnost přetvářet prostor k vlastnímu pohodlí nezačíná víc než přinášet užitek člověku škodit. V knize Cílek dále navrhuje, abychom se navrátili k jednodušším technologiím, protože čím jsou technologie chytřejší, tím je lidstvo zranitelnější. Dále předvídá budoucí krizi v podobě zdražování energií nebo potravin. Dnešní dobu označuje jako „vzpoudu hmoty“.

„Vzpouda hmoty“ je například létání do dalekých krajín v devadesátých letech nebo neudržitelná spotřeba zdrojů energie i vody. Současná doba nás dovádí k poznání, že zdroje jakožto hmota nejsou bezendné a i ono létání do dalekých, exotických krajín má své limity. Jev, jakým „vzpouda hmoty“ je, zde představuje varování, že se bez hmoty neobejdeme, a že bychom měli její spotřebu omezovat. Už jsme si přivykli, že téměř žádné prostředí pro člověka již není nehostinné a že dokážeme každé prostředí přetvořit pro možnost přežití, a navíc z něj ještě těžíme pro člověka prospěšné věci.

Cílkova slova o technologiích se prolínají s myšlenkami o prostoru kolem nás. Jak jednoduché je dnes cestování na velké vzdálenosti. Jenže této zmíněné vymoženostipředcházelo objevování a následné kolonizování. Naskočila mi trochu i husí kůže, když mi došlo, že „bílé lidé vlastně předělávali Ameriku, aby vypadala jako Evropa“. A původní obyvatel se začal ocitát nejen v cizí kultuře, ale i v cizí krajině... Nemluvíme ale jen o Americe. Dovedu si představit zmateného archeologa v budoucnosti: Během vykopávek na zahradě rodinného domku kdesi v Evropě narazí v běžné sprašové hlíně na sopečné kameny původem z Islandu nebo třeba z Japonska. To je pouze malý příklad „přestavování krajiny“ během globalizace. Sopečný kámen, jakýsi suvenýr, zkrášluje zahradu, a přivádí vzpomínky a nehrozí velkými dopady na provoz daného místa...

Úprava širší krajiny, aby se v ní jednoduše hospodařilo, to už je velká věc, která pohne

s dalšími událostmi na ní vázanými...Kniha popisuje i problém přesunu člověka z venkova do města. Stavíme města a žijeme v nich jakoby odříznutí od krajiny. Bojujeme s klimatem, letními vlnami veder, epidemiemi... Do města umíme už dávno přivést vodu a umíme vytvořit park, který nahrazuje volnou přírodu. Jenže krajina dneška se pro nás mnohdy stává něčím jako skanzenem, prostě cizím prvkem, s čím leckdy ani neumíme hospodařit. Místem, kde člověk nepobývá dlouhodobě nebo zde mnohdy ani nehospodaří, ale kam se vydává jako host za rekreaci. Jsme v krajině prostě návštěvníkem. Krajina, užívaná k rekreaci, se stává národním parkem se sepsanými pravidly chování, abychom „archivovali“ alespoň střípky dávné „divočiny“. Jiným typem rekreační krajiny je městský park nebo okraj města, přecházející do krajiny hospodářské. Dnešní „městský člověk“ volnou krajinu navštěvuje a může se z ní i něco naučit, ale pak se vrací do svého městského opevnění.

Venkov na tom bude podle mě asi stejně... Ani současný vesničan, již mnohdy nehospodaří ve své krajině. Vesnice je pouze lokalizována poblíž volné, rekreační krajiny. Plánováním rozvoje venkova zajištěním občanské vybavenosti a dopravní dostupnosti, jak popisuje Cílek, se problematika přesunu obyvatele z venkova do města nijak neřeší.

Naučili jsme se žít v krajině bez krajiny. Zajistili jsme si veškeré životně důležité prostředky pro život ve městě, kde jsme si vytvořili novou krajinu, pro člověka pohodlnější. V době „vzpoudu hmoty“ se nám ale některé technologie začínají vymykat z rukou. Zdroje začínají docházet, půda se vyčerpává. A tak přemýšlím, jak nebo kudy bychom se mohli podívat do minulosti, abychom podnikli některé své kroky znovu, tak jako se kosmonauti vrátili od propisek k tužkám. Jak se inspirovat v minulosti, abychom šetrně pečovali o krajinu a navrátili biodiverzitu také do extravilánu.

Václav Cílek: *Jak přejít řeku*. Praha 2020.

Autorka je diplomantka v Ústavu Krajinářské architektury.

V jarních měsících odstartovala kampaň „Za férovou FA“. Cílem šetření je zmapovat téma přetíženosti a duševního zdraví studujících komplexně z různých perspektiv. Průzkum zahrnuje dotazníkové šetření a skupinové rozhovory. Akci připravila ombudsmanka FA Dita Jahodová ve spolupráci se Spolkem posluchačů architektury a iniciativou Neklikej a spí. Otázky se věnují motivaci ke studiu, rovným příležitostem, sladování studijního a osobního života, rovnému zacházení, mocenským dynamikám a obtěžování. Dotazník je určený pro studující všech ročníků bakalářského a magisterského studia. Doktorandi a doktorandky budou zahrnuti do šetření v rámci genderového auditu. Na dotazníkové šetření budou navazovat fokusní skupiny, které nabízejí více prostoru pro sdílení zkušeností se studiem. Výsledky budou prezentovány vedení fakulty, Komisi pro rovné příležitosti, Akademickému senátu FA a bude k nim uspořádána samostatná debata. S dotazy k průzkumu se lze obrátit na ombudsmanku Ditu Jahodovou.

Ateliér Hájek – Hulín Ústavu navrhování III připravil pro Vysokou školu Škoda Auto expozici „Město elektromobility“: 19 projektů architektonického a urbanistického rozvoje Mladé Boleslavi. Atrium VŠ Škoda Auto, Mladá Boleslav, 16. 5 – 31. 5. 2023. V dalším období: kontakt jan.rezac-savs.cz

Studentská vědecká konference Off Grid Housing se uskutečnila na fakultě 16. 5. 2023. Tématem byl ostrovní rodinný domek navržený na principech pasivní solární architektury (klimatický design) se zapojením obnovitelných zdrojů energie a dále návrh účelných variant hospodaření s vodou v budově a na pozemku. Důraz byl kladen na tepelně technický stav budovy, který je ovlivněn nejen konstrukcí budovy, ale především prvky pasivní architektury a použité technologie. Kromě architektonického výrazu stavby a tepelně technického stavu budovy byl důraz kladen i na hospodaření s vo-

dou v objektu, s vodou dešťovou, ale i s vodou odpadní – šedou, příp. černou atd.

V pořadí 6. ročník konference Revize typologie se zaměřil na školské stavby, především na budovy základních škol. Jak navrhovat a stavět školy s ohledem na změny ve vzdělávání. Cílem bylo propojovat různé aktéry výstavby: veřejné i soukromé zadavatele, provozovatele, architektky i technology. Konferenci pořádal Ústav nauky o budovách 27. dubna 2023.

Zemřel Karel Kibic

Památkář s hlubokou znalostí architektury historických radnic a s fenomenální pamětí vyučoval na FA ČVUT mezi lety 1979–2005. Svým přístupem dokázal pro obor nadchnout stovky studujících historie a architektury. Jeho kategorie historických měst se stala základem konceptu městských památkových zón. Po absolvování Fakulty pozemního stavitelství a architektury ČVUT (1953) začal působit na bratislavské technice jako asistent Alfreda Piffala a v roce 1958 zde obhájil disertaci Renesanční dům radní v našich zemích. Od roku 1957 působil ve Státním ústavu zemědělských a lesnických staveb v Praze a od roku 1965 se už trvale věnoval památkové péči, nejprve v Pražském středisku památkové péče a ochrany přírody. Na jeho podnět byly v roce 2008 znovu vztyčeny věže pražské Malostranské radnice. Z řady jeho knih vyniká dílo Historické radnice Čech, Moravy a Slezska (2009). Trvale spolupracoval se slovenskými kolegy a podílel se na učebnici Vývoj architektury v renesanci a baroku (1992). Od roku 1979 působil na Fakultě architektury ČVUT, kde se v roce 1998 stal profesorem, který údajně, jak se tradovalo mezi studenty, nikdy nikoho nevyhodil ze zkoušky. Po skončení aktivního pedagogického působení (2005) s neuctahajícím zánětem přednášel posluchačům Univerzity třetího věku.

Karel Kibic zemřel 3. května 2023. Bylo mu 93 let.
Matúš Dulla